

R. Simon

①

ויקרא ט שמיני אונקלוס קבר

וְיָת עֲלֶיךָ וּכְפַר עֲלֶיךָ וְעַל עֲמֵא וְעִבְרָ יָת קֶרְבֵּן עֲמֵא וּכְפַר עֲלֵיהוֹן כְּמֵא דִּי פְקִיד יְיָ הַ וְיִקְרַב אֲהֵרֹן לְמִדְבַּחָא וְנָכַס יָת עֲנֵלָא חַטָּאתְךָ וְאֶת־עֲלֹתְךָ וּכְפַר בְּעֲדֶיךָ וּבְעֵד הָעָם וְעִשָּׂה אֶת־קֶרְבַּן הָעָם וּכְפַר בְּעֵדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה הַ וְיִקְרַב אֲהֵרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֵגֶל

רש"י לקט בהיר

לכך נבחרת (ח"ס): את חטאתך. עגל בן בקר^(ז): ואת עלתך. חיל*: קרבן העם. שעיר עזים ועגל* וכבש^(ח), כל מקום שנאמר עגל בן שנה הוא (ח"ס ד' - שניו טוהמאת - חילי - עזים ועגל וכבש, כל העם, הגם שאמר לשון יחיד, ששם קרבן שם כולל על הכל, וא"כ הוא גופא קשיא למה פרט באהרן וכלל בעם, לזה מירץ כל מקום שנאמר עגל, בן שנה הוא, אבל חיל הוא בן שני שנים לזה חלקם לבדם, משא"כ שעיר עזים ועגל וכבש כולם בני שנה ניהו, לזה כללם ביחד, וא"כ קשה שאם כל עגל פירושו בן שנה למה לומר ועגל וכבש בני שנה, ומירץ שדוקא מכלא אנו למדין (מ"ל). ומה שהשמיע רש"י השלמים והמנחה אפשר משום שאינם באים לכפרה כלל משא"כ העולה, אבל חוץ מזה עין רואה ולב שומע שפירושו זה מלא דמקום מובן, ויש אומרים שצריך להיות נקודה המפסקת בין מיצב "עזים" ובין מיצב

אור החיים

הדבר מה הוא זה הדבר על המילה כמה דתימא זה הדבר אשר מל יהושע עד כאן. ודברי המדרש סתומים וסתומים, וכי באותו יום מל אותם משה, או באותו יום לזה על המילה. אכן הכוונה היא על ערלת לבם שהוא דבר המצדיל בין ישראל ובין אציהם שבשמים, גם מרחיק אותם מלבם, ולזה למול ערלת לבם וצבם וצבם יראה^(ז) להם כבוד ה', והם דבריו עלמם. שוב צאח לידי מדרש אחר בילקוט (ח"כ כאן) חכ לשונם זה הדבר, אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם ותהיו כלכם ציראח אחת ובעלה אחת לשרת לפני המקום וכי ותהיה עבודתכם מיוחדת לפניו דכתיב ומלתם אח ערלת לבבכם וגוי ואם עשיתם זה וירא אליכם כבוד ה' עד כאן, והם דבריו עלמם: ז. וכפר בעדך ובעד העם. משמע כי כפרת אהרן נוגעת גם לעם^(ז). והעטם הוא ללד כי חטא אהרן ישראל היו לו סיבה לחטוא שאמר לו (תשא ל"ב א') קום עשה לנו וגוי, וכל

אור בהיר

כז) אפשר שכונתו לז' דברים, מלשון ראה, וגם מלשון יראה ופחד. כח) שהרי בקרבן העם אמר עוד הפעם וכפר בעדס. כט) כענין לפני עור לא חתן וגוי. ל) וכי השמיטה אלא המזבח, ולא היל"ל ויקרב אלא אחר קבלת הדם.

ויקרא ט שמיני קכג אונקלוס

אֲלֵיכֶם: הַ וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל־הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי יְהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֲהֵרֹן קָרַב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־

לקט בהיר

ו) יאל לכו"ל דרוש זה, מימור אומרו קרב אל המזבח, הלא גם אם יאמר עשה את חטאתך יש במשמעו שיקרב, ומה נראה בולט שהיה ירא וצום, ב' דברים, שמתמת רוב ענותו הגם שהלך לא הלך בהתרגשות רק בצושה וציראה, וכאשר ראה זאת משה ראה לחוקו ואמר לו בשלמא אם מעמך תקרב יש לך להתיירא ולהבייש ולומר מי אנכי, אבל לא מעמך הוא אלא לק נבחרת פ"י חיונך אמה עושה וציווי הוא ואין

אור החיים

ה. ויקחו וגוי אשר לזה משה. אמר אשר לזה משה^(ז), ויכין אל אהרן גם כן שלקה את אשר לזה, ואינו יולא ממשמעות מעשה ישראלים שהגם שמפי אהרן נאמרו להם הדברים אהרן עלמנו מפי משה אמרם, ואילו אמר הכתוב אשר לזה אהרן אין במשמע אלא לקיחת ישראל ולא לקיחת אהרן. עוד אולי שנתכוון באומרו אשר לזה משה כי ללד מלות משה ללד עשו הדבר הגם שלא הייתה הכוונה הרשומה במאמר^(ז): ו. זה הדבר וגוי. צריך לדעת מה הוא הדבר. ורש"י פירש על הקרבת אהרן. ואין זה פשט מאמר הכתוב שאמר תעשו^(ז), ונראה שיכוין לומר על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך^(ז) דכתיב ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', דקדק הכתוב לומר לפני ה' ולא אמר לפני אהל מועד, גם לא היה צריך לומר שהרי אמר בסמוך ויקחו וגוי אל

אור בהיר

י) הלא אהרן לזה אומם. ב) פ"י גם מעשה ישראל שלקחו הקרבות נכנס במשמעות אשר לזה משה. כא) כי היום ה' נראה וגוי. כב) שפ"י תעשו ישראל יעשו, ודבר זה משה עשה לקרב אהרן, והיל"ל נעשה או אעשה. כג) ר"ל גם בזה מדוייק פירושו יוצר מפי רש"י ז"ל, שחבת "זה" מראה בצלצע על הדבר שקרא לפניו, והקרבת אהרן אינו מוזכר בסמוך לו, וכמו שביאר רבינו המחבר יוצר בדרך הכי. בד) פ"י כמו שראוי ונכון לעמוד לפני ממ"ה הקב"ה. כד) תהיה לכם השראת השכינה בכל עת ובכל זמן. כו) עששו תשובה עלימה.

המאמר אשר נכתב על ידי ר. סימון

7 (ד) קרב אל המזבח. פרש"י שהיה אהרן ירא ובוש לגשת. ואמר לו משה מפני מה [אתה] בוש לכך נבחרת. והקשה ב"ש למה היה אהרן ירא ליקרב אל המזבח. וי"ל לפי שהיה דמותו של עגל מתרעם לפניו והיה אהרן מתירא וחוזר לאחוריו בעבור שהיה בא על מעשה העגל, לכך נאמר קרב אל המזבח בזריות ולא תפחד. וגם אמר לו מפני [מה אתה] בוש לכך נבחרת. בעבור שחטאת על עון העגל היתה סבה שנבחרת להיות כ"ג. דאם לא עשית עון העגל תזוח דעתך עליך. דקתני התם במסכת יומא אין ממנין פרנס על [הציבור אלא] א"כ קופה של שרצים תלויין לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו [אומרים לו] חוזר לאחוריו. ועל זה המדרש פי' הרא"ש בשביל שהיה אהרן קדוש השם ולא היה בו חטא זולתי העגל, והיה החטא שהוא קבוע לו במחשבתו כעניין שנ' (תלים ב"א ה') וחטאתי נגדי תמיד, והיה נדמה לו כאלו צורת העגל מעכבת שם בקרבנותיו ולכך אמר לו הגיט דעתך שלא תהיה שפל רוח כ"כ שכבר רצה האלהים את מעשיך. וי"מ שהשטן היה מראה לו כן, ואמר לו משה, אחי אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן בתוך פיו של שטן שהוא משטינך בביאתך למקום וכו' כדאיתא בת"כ. ד"א קרב אל המזבח. פי' הרמב"ן על דעתו, דרך הפשט קרב אל צפון המזבח ועשה שם החטאת העולה, כי שחיתתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון, ואמר משה דרך קצרה כי כבר ידע אהרן זה.

(י"א) ואת הבשר ואת העור. פרש"י לא מצינו חטאת חיצונה בשריפה חוץ מזו ושל מלואים. וא"ת הרי מצינו פר שני של לויים בפרשת בהעלותך (במדבר ד' ח') ובעזרא (ח' ל"ה) צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה ליי' וביחזקאל (כ"ט ל"ו) פר חטאת של איל עתיד שכולם חטאות חיצונות ונשרפות. אלא י"ל פר שני של לויים שבפרשת בהעלותך מילואים הוא שבו מלא ידי הלויים ליכנס בעבודה, וגם אותם שבימי עזרא ופר חטאת של עתיד מלואים היו, דאמר מר כשם שהקריבו מלואים בימי משה כך הקריבו בימי עזרא, וכך עתידין להקריב לעתיד, ומה שפרש"י כאן ושל מלואים לכולהו קאי, לפר חטאת הנזכר באתה תצוה ולפר שני של לויים בפרשת בהעלותך ולי"ב צפירי חטאת שבימי עזרא ולפר שני [של] חטאת של עתיד הכתוב ביחזקאל שכולם מלואים היו.

(ט"ז) ויעשה כמשפט. פרש"י כמשפט עולת נדבה האמורה בויקרא. ובמסכת ביצה פ"ב (כ' א') יליף מינה לימד על עולת חובה דטעונה סמיכה. ותימה דבפרשת ויקרא (א' ד') גבי וסמך ידו על ראש העולה, ופרש"י וכן בת"כ להביא עולת חובה ועולת צאן לסמיכה, ותרי קראי למה לי בעולת חובה. ואין לומר דאי לאו קרא ויעשה כמשפט לא הוה ידעינן עולת חובה, מקרא דעל ראש העולה מה צריך, אי לסמיכת צאן נמי כמשפט נפקא. הא קרא מיירי בעגל וכבש דעולת העם היינו נמי צאן. וכתב (מ) כמשפט [ב]עניין סמיכה אלמא צאן בעייה סמיכה. אע"ג דההיא קרא לא מיירי בעולת נדבה צאן אלא בחובה הוי, וילפינן נדבה מחובה דדווקא חובה מנדבה לא יליף, דאיכא למיפרך שכן כליל כדמסיק בפ"ב דמסכת ביצה (שם), אבל חובה ילפינן מנדבה (כ"ש), וי"ל דה"א דקרא (דוקא) כמשפט לא קאי אלא על עולת עגל, דמצינו סמיכה בכיוצא בו בעולת

נדבה [ד]כתוב [ב]ויקרא. לא עולת צאן. אבל תימה אמאי לא ילפינן שעולת חובה טעונה סמיכה מדכתוב (לעיל ח' י"ח) ויקרב את איל העולה ויסמכו אהרן ובניו. וא"ת דההיא שעה היתה, א"כ הכא נמי ויעשה כמשפט שמא הוראת שעה היתה, וי"ל הואיל וכתוב כמשפט משמע שכך הדין המשפט. א"נ קרבן אהרן שאני ולא ילפינן שאד עולה ממנה. ד"א ויעשה כמשפט. אמרינן במנחות (צ"ג ב') ובפ"ב דביצה (כ' א') כמשפט עולת נדבה לימד על וכו' והקשה ה"ר ישעיה דהתנן כל קרבנות צבור אין טעונין סמיכה חוץ מפר יום הכפורים ופר הבא על המצוות, ובעולת שמיני אמאי יסמכו. וי"ל אע"ג דישראל הביאה, לא הביאה אלא בשביל אהרן, והויא כקרבן יחיד דגזיר וכיוצא בו דטעון סמיכה.

(י"ז) ויקרב את המנחה. אע"ג דבצוואה (פ' ד') כתוב ושור ואיל לשלמים תחלה, ואח"כ ומנחה בלולה בשמן, הוא הקריב המנחה תחלה, משום שמה אמר להם כל הזבחים ביחד ואח"כ המנחה, ואהרן קירב המנחה כסדר עם הזבח. מלבד עולת הבקר. כתב הרמב"ן הוצרך להזכיר זה כאן ללמד שאין עולת העם פוטרת עולת התמיד, ולא קודמת לה. ולא הוצרך להזכיר כן בימי המלואים ולפי שהם קרבנות יחיד למלא יד הכהנים, ובידוע שלא פטרו התמיד, ולא קדמו לו. אבל בתורת כהנים דורש אותו על המנחה לבד, ופי' ויקטר על המזבח מלבד עולת הבקר ומנחתה שהיא מנחת נסכים הקריבה עם התמיד, הקריב זו מנחת נדבה שהקריבו ישראל.

(י"ט) והמכסה. פר"ש חלב המכסה את הקרב, והקשה הרמב"ן א"כ למה יזכיר זה החלב יותר מהאחרים. ופי' הוא המכסה, הוא שם לכל החלבים כי כל חלב המכסה הקרב לגבי מזבח הוא מכסה, האחר החלב המכסה את הקרב, והשני כל החלב אשר על הקרב גם הוא מכסה והחלב אשר על הכליות יכסה עליהן, וכן אשד על הכסלים. והכתוב הזה נמשך למעלה וימציאו אליו בני אהרן הדם של שור ואיל הנזכרים ואת החלבים מן השור אבל מן האיל המציאו אליו האליה החלב ומשניהם הכליות ויותרת הכבד.

(כ') וישמו את החלבים. פי' הרא"ש כי האליה הכליות ויותרת הכבד יתנו למטה החלבים עליהם והכל על החזות החלבים לבדם יראו למעלה הוא דרך כבוד בהקטרה, ויקטר החלבים על המזבח עם שאר הנקטרים ובשביל שההקטרה גדולה בחלבים הזכירים.

(כ"ב) ויברכם. פרש"י ברכת כהנים, ואח"כ וירד מעשות החטאת, הרי אתה רואה שברכת כהנים קודמת למצות עבודה, ואנו אין אנו עושין כן, בתחלה אנו אומרים רצה דהיינו עבודה, ולאחר כן ברכת כהנים, ור"י מצא כתוב מקרא זה מטורס הוא, אבל במסכת תמיד (פ"ה מ"א) משמע דברכת כהנים קודמת, וקשה לת"כ. ותיקן ר"י דההיא דת"כ דאמר דעבודה קודמת היינו העלאת איברים, לכן מוכח במסכת תמיד דהעלאת איברים קודמת לברכת כהנים, ומה שאנו מתפללין רצה היינו זריקת דם. למה אחר החטאת העולה והשלמים מיד ברכין. לפי שהחטאת נגד פסוק וישמרך שלא תכשל בחטא רגלי חסידיו ישמור. ועולה נגד העקידה והוא כנגד יאר בעולתה, שלמים נגד וישם לך שלום. ד"א ויברכם. פרש"י ברכת כהנים, וכן כתב הרמב"ן ואם כן תהיה פרש' מה

3

לך עגל בן בקר לחטאת וגו' ואל בני ישראל
 תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וגו'
 ויקחו את אשר צנה וגו' ויקרכו כל העדה
 ויעמדו לפני ה' ויאמר משה זה הדבר אשר
 צנה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. ראוי
 להתבונן במקראי קודש אלו, כי לא נזכר
 כלל בפסוק שנצטוו משה מפי הגבורה
 לומר כן לאהרן, ויפלא לומר אשר משה
 בדה מלבו ומעצמו אמר לו מה שלא
 נצטווה. עוד נשית לב על אמרו ואל בני
 ישראל תדבר וגו', מדוע לא אמר משה
 בעצמו לישראל כמו שאמר לאהרן. גם מה
 שאמר וירא אליכם כבוד ה' וגו', מה היה
 חסר שיאמר וירא אליכם ה' וגו'.

אמנם, הנה תורתנו הקדושה רמזה לנו ^{הכנייה}
 דרך ישכן אור בעסק עבודתו
 יתברך שמו; והוא, כי הנה הצדיק הרוצה
 לקרב לבבות בני ישראל לעבודתו יתברך
 שמו ולהלהיבם ולעוררם בתשובה, צריך
 לשום בהשכל מאד מועצות לנפשו לבלתי
 יגדיל לו עונותיהם - עונות עם בני ישראל
 ופשעיהם לכל חטאתם, ואת אשר פגם
 בנפשו אף כחוט השערה - ידמה בעיניו כהר
 גבוה, ועל ידי זה יבוא לידי הכנעה גדולה
 ולתשובה האמיתית. ועם בני ישראל אשר
 קרבתו וקפצו, ודביקים בהצדיק הזה - כאשר
 יראו גודל הכנעת הצדיק ושפלותו, והמעט
 אשר פגם גדול בעיניו יותר ויותר מכל אשר
 הרעו והעוו המה - מזה יקחו מוסר, ואז
 יכניע לבבם ויאנחו מאד בשברון מתנים
 ולב, ויבואו לתשובה האמיתית. ונבוא אל
 הענין; והוא, כי הנה ביום השמיני
 למילואים הוכן לכפר על מעשה העגל,
 ולהיות התגלות אלהותו יתברך שמו
 ויתעלה. וידוע, כי ערך קרבן הוא לפי ערך

מעשה בראשית. וגם עיקר מעשה בראשית
 היה, כדי להתגלות השכינה בתחתונים,
 כנזכר כמה פעמים בדברינו, וזה היום
 נתגלה השכינה בתחתונים לעיני כל העם,
 כמאמר הכתוב וירא כבוד ה' אל כל העם
 וזהו היה כוננת בריאת שמים וארץ, וזהו
 ראשון למעשה בראשית. וזהו ידוע גם כן,
 מאמר הגמרא הנ"ל בתענית, שתקנו כ"ד
 משמרות כהונה, ועל כל משמר ומשמר היה
 מעמד בירושלים, שהיו מתפללים ומתענים
 על אחיהם הכהנים, שיקובל קרבנותם
 לרצון לפני ה', עיין שם הרמז שמצאו חז"ל
 בתורה על המעמדות.

והנה יש לומר, שגם בכאן נמצא הרמז על
 המעמדות; כי זה ידוע, שביום
 השמיני למילואים היה התגלות השכינה
 בתחתונים, ונתכפר להם מעשה העגל על
 ידי הקרבנות. וזה היה דוקא על ידי אהרן,
 כאשר צוה משה להם. לכך נאמר ויקרכו
 כל העדה ויעמדו לפני ה' רצה לומר,
 שהתפללו לפני ה' שיקובלו הקרבנות
 שלהם לרצון, ויתגלה השכינה על ידי
 קרבנותיהם. וזהו ויעמדו לפני ה' כי אין
 עמידה אלא תפילה (ברכות ו'), שנאמר (מלכים
 קו ב) ויעמוד פנחס ויפלל. וגם אצל אברהם
 אבינו (בראשית יב ט) וישכם אברהם בבקר אל
 המקום אשר עמד שם. וזהו ויאמר משה זה
 הדבר אשר צוה ה' תעשו רצה לומר, זה
 הדבר עצמו שתתפללו על אחיכם הכהנים
 שיקובל לרצון מעשי קרבנותם - תעשו
 לדורות במעמדות, וירא אליכם כבוד ה'
 רצה לומר, תזכו להתגלות אלהות.

עוד על פסוק הנ"ל ויהי ביום השמיני קרא
 משה לאהרן וגו' ויאמר אל אהרן קח

החטא, באם החטא גדול - היה צריך להביא
 קרבן גדול, ואם קטן - קטן. כנודע מהמעשה
 שהובא בזוהר הקדוש באיש אחד שציוו
 עליו להביא פר לעולה על הרהור, מזה למד
 חומר החטא - מגודל הקרבן שציוו עליו,
 ומיד נדר לבל יחטא עוד, ונעשה חסיד גדול.
^{חשובה} וזהו ביאור הכתובים שלפנינו; כי ביום
 השמיני שהוכן לכפר על אותו
 המעשה על ידי אהרן קרא משה לאהרן אחיו,
 להורות לו דרך האמור. וזהו ויאמר אל אהרן
 קח לך דייקא עגל בן בקר לחטאת וגו' רצה
 לומר, שיביא קרבן גדול לכפר עליו, לפי ערך
 הפגם אשר ישער בנפשו כי גדול עונו. ואמר
 אחר כך ואל בני ישראל וגו' שעיר עזים לחטאת
 וגו' כלומר, שאינם צריכין רק קרבן קטן
 בכמות, לבל יחשב עליהם עון חמור, וכאמור
 למעלה. ולזה נאמר אחר כך ויקרכו כל העדה
 ויעמדו לפני ה' וגו', 'עמידה' הוא לשון עכבה,
 שעכבו את עצמם לפני ה' בתשובה ובהכנעה
 גדולה. ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה'
 תעשו וגו' רצה לומר, כמורה באצבע ואומר
 זה הדבר וגו' אשר אתם בהכנעה גדולה כעת,
 מחמת אשר ראיתם הכנעת אהרן, כן צוה ה'
 שתעשו, ורופצה ה' בעמו שיעשו תשובה כזו
 שיבואו לידי הכנעה ושפלות, הגם שיראו
 שבעיני הצדיק אינו גדול כל כך את אשר
 חטאו. ולזה נאמר וירא אליכם כבוד ה' וגו'
 פירוש, וירא הוא מלשון (כפונת קמ:) רואה אני
 את דברי אדם; כלומר, שחשוב וגדול
 בעיניכם כבוד ה' - את אשר הבינו מעצמם
 ערך גודל החטא בראותם הכנעת אהרן.

עוד על פסוק הנ"ל ויהי ביום השמיני
 קרא משה לאהרן וגו' עגל בן בקר
 לחטאת וגו' ואל בני ישראל וגו'. כבר
 נדברנו בזה, ועוד לאלקי מילין. ונשים
 לב, מדוע אחר לקרוא להם עד יום
 השמיני. גם, מדוע לא שימש משה רק
 שבעת ימי המילואים, ולא יסף עוד לכהן.
 גם ראוי להבין מאמר חז"ל בגמרא (סענית
 יב:) במאי שימש משה בשבעת ימי
 המילואים - בחלוק לבן שאין בו אימרא
^{עפ}, וזה צריך פירוש.

אמנם נראה לבאר, על פי מאמר חז"ל (יומם
 סט:) אין מעמידין פרנס על הציבור
 אלא אם כן קופה של וכו' ^{עפ}. וכוננתם, כי
 כל הפרנס אשר הוקם על הציבור לישא
 בעדם רנה ותפילה ולעמוד בפרץ בעד עם
 ה', מן הראוי שיהיה נכנע לפני בוראו, ועל
 כן אם בא לכפר בעד עמו - אז נתקבלה
 תפלתו יותר באם גם הוא נמצא בו שמץ
 מעט מעוותותם, כי אז יכנע יותר
 ותשתחוה נפשו מאד. וזהו מאמר חז"ל
 ששימש משה בחלוק לבן שאין בו אימרא;
 כי הנה ידוע, כי מעשה המשכן כולו וכל
 הקרבנות הכתובים בפרשה כולם, באו
 לכפר על מעשה העגל, ושתשרה שכינה
 ביניהם משם ואילך. ועל כן משה רבינו
 ע"ה, מפני אשר לא היה בו שום שמץ
 ממעשה העגל, לא נגמרה הכפרה על ידו
 כי אם על ידי אהרן. וזהו בחלוק לבן שאין
 בו אימרא שלא היה בו שום שמץ, והיה
 מלובן ממעשה עגל.

וכל העוסק בפרשת חטאת - כאילו הקריב חטאת. שעי. שאין בו שפה תפורה, שלא יחשדוהו שמה שם בכליו
 מתרומת המשכן. שעתא. שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו אומרין לו יחזור לאחוריו.

5

עוד על הפסוקים הנ"ל ויהי ביום השמיני
 קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל
 ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת
 ואיל לעלה תמימים ותקרב לפני ה' ואל בני
 ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת
 ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה וגו'
 ותקרב אהרן אל המזבח וישחט את עגל
 החטאת אשר לו ותקרב בני אהרן את תדם
 אליו וגו' ותקרב את קרבן העם ויקח את
 שעיר החטאת אשר לעם וישחטו ויחטאוו
 בראשון ותקרב את העלה ועשה כמשפט.
 הדקדוקים רבו כאן: א', מה שהקשה בזוהר
 הקדוש (מ"ג טו.) איך שיך לומר ואיל לעולה
 תמימים, הלא קרבן עולה לא היה כאן אלא
 איל אחד, והאיך שיך אצלו תמימים שהוא
 לשון רבים. ולהלן אצל עולות בני ישראל
 שהיה עגל וכבש - שם שיך שפיר
 'תמימים', אבל אצל עולה שלו לא שיך
 לשון רבים תמימים. ב', מפני מה נאמר
 אצל החטאת שלו ויקריבו בני אהרן, ואצל
 העולה שלו נאמר וימציאו בני אהרן, ואת
 העולה המציאו אליו וגו'. עוד קשה, אצל
 חטאת העם כתיב וישחטו ויחטאוו
 כראשון, ואצל עולת העם כתיב ויעשה
 כמשפט, מפני מה לא נאמר גם כאן
 ויעשה כראשון.

אהרן חקק
 חטא העגל

ונראה לפרש, דהנה הקרבנות אלו באים
 לכפר על מעשה עגל; ובחטא
 העגל לא היו כולם שוים בו, יש שחטאו
 במחשבה ובמעשה, והיו צריכים כפרה על
 המחשבה ועל המעשה. ויש שלא חטאו
 אלא במחשבה לבד, ולא היו צריכים כפרה
 אלא על המחשבה לבד. ואהרן לא חטא
 במחשבה כלל, אף שבמעשה גם כן לא
 חטא, שכונתו היה בלתי לה' לבדו - מכל

מקום היה צריך כפרה על המעשה, מחמת
 שכונתו לא היה יודע שום אדם, והיה
 חילול-השם בדבר, לכן היה צריך כפרה על
 המעשה. וזה ידוע, שחטאת בא על
 המעשה, ועולה בא על הרהור הלב (ויק"ל
 ג). נמצא, שאהרן לא הוצרך להביא עולה,
 שהוא לא חטא במחשבה כלל, ולא צייתה
 התורה עליו להביא עולה אלא מחמת
 הקיטרוגים שהיה שם, ובמה שהקריב את
 העולה היה מעלה את הגבורות לשרשן על
 ידי מחשבתו הזכה. וכשאמר משה לאהרן
 שהקב"ה צוה שיביא עולה, היה אהרן
 סבור שלכך אמר לו משה שיקריב עולה -
 שפגם במחשבה, והיה מפשפש היטב שמא
 חטא חלילה במחשבה, ופשפש ולא מצא,
 שהיה יודע בעצמו שכונתו היה בלתי לה'
 לבדו. אך בשעה שהקריב את העולה והוא
 היה מפשפש ובדק היטב שמא יש כאן
 איזה הרהור חלילה, ומצא שיש עירבוב
 חטא של בניו. ויהיה מה שיהיה מדכתיב
 בו זרה, בודאי היה פוגמים. והם כבר היו
 פוגמים אצל הר סיני, כמה שכתוב (שמות כ)
 ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו,
 ואיתא שעדיין נתחייבו אצל הר סיני,
 ופגמו אז במחשבה. וזאת מצא אהרן
 בשעת הקרבת העולה, אבל מצדו לא
 נתחייב להביא עולה, כי הוא לא חטא
 בהרהור כלל, אלא שהתורה צוה לו שיביא
 עולה כדי שימתיק הגבורות בשרשם
 במחשבתו על ידי עשיית העולה.
 ומזה נבוא לביאור הפסוקים ויאמר אל
 אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת
 ואיל לעולה תמימים פירוש, לא שחטא
 חלילה בהרהור, אלא כדי שיעלה הגבורות
 לשרשן. כי על ידי הקטרוג יצאו הגבורות

משרשן, ועתה במה שיקריב את העולה רעל
 ידי היחודים שיעשה במחשבתו בהקרבת
 העולה - יחזרו הגבורות לשרשן, ויכבשו
 תחת החסדים ואז יהיו תמימים. וזהו ואיל
 לעולה כדי שיעלו הגבורות לשרשן ויהיו
 תמימים. ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו
 שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה
 תמימים, וכאן הוא פשוט מחמת שהיו שנים
 אמר הכתוב 'תמימים' - שהם היו צריכים
 עולה שחטאו בהרהור הלב, ויש שחטאו גם
 כן במעשה והיו צריכים אף חטאת. ולכך
 נאמר אצל החטאת שלו ויקריבו בני אהרן
 מפני שמזה ידע אהרן שצריך כפרה על
 המעשה, וזה הפגם היה קרוב אצלו, ולא
 היה צריך לפשפש אחריו, לכך כתיב
 ויקריבו שהוא לשון 'הושטה' שהיה קרוב
 לו הפגם הזה. אבל אצל העולה שלו נאמר
 וימציאו שהוא לשון 'מציאה' כלומר, שהוא
 לא פגם כלל, רק אחר שפשפש היטב ואחר
 עיון רב - מצא חטא בניו שפגמו במחשבה
 כנודע. וזאת לא היה קרוב אצלו, שהוצרך
 לפשפש ולבדוק אחר זה עד שמצא, לכן
 נאמר כאן וימציאו בני אהרן שהוא לשון
 מציאה כנ"ל, שכשנתן לו הדם ועיקר
 הכפרה היא בדם - אז מצא שבניו פגמו
 במחשבה. וגמר אומר הכתוב ואת העולה
 המציאו אליו לנתחיה כלומר, שעוד שהיו
 נותנים לו עוד נתח להקריב - מצא יותר את
 חטא בניו; ולכך נאמר אצל חטאת העם
 וישחטו ויחטאוו כראשון מפני שבקרבן
 חטאת הושוו לו, שאף אהרן היה צריך
 כפרה על המעשה כמותו. אבל אצל עולת
 העם נאמר ויעשה כמשפט שבקרבן עולה
 לא היו שוים לאהרן, שאהרן לא היה צריך
 כפרה על הרהור, ולא הביא עולה אלא

תשובה

אמנם מה ששימש משה בשבעת ימי
 המילואים היה, כמובא במדרש
 רבה על פסוק (סו"ט ט"ז) קחו עמכם דברים
 ושובו אל ה', ממשל החיות שסרחו על
 מלכם האריה, ויקראו לנפשם לגשת לפניו,
 והשועל אשר הוא פקח בהחיות עשה
 בערמה, ודבר על לבם שילכו עמו לפני
 מלכם והוא ידבר בשבילם, כי יש לו כמה
 מאות משלים ממה שידבר עבורם. וכאשר
 הלכו עמו והלך מעט, החזיר פניו ואמר
 ששכח מאה מהם, ונסתפקו בהנשארים
 וכו', עד כי בהגיעו אל חצר המלך אמר
 ששכח כולם, וכל אחד ידבר עבור עצמו.
 וכן משה כאשר קרבם לפני השי"ת אמר,
 שכל אחד יקח כפרה בעד נפשו. ומה שלא
 שימש מאז ואילך הוא, מפני מאמרם ז"ל
 (תענית ט"ז) ששימש בחלוק לבן שאין בו
 אימרא, ביאור הדבר: שלא היה בו שום
 דופי ושמץ ממעשה העגל, ועל כן לא
 נגמרה כפרת העגל על ידו, וזהו בחלוק לבן
 שהיה מלובן מכל דופי.

וזהו מאמר חז"ל (מ"ב ט"ז) בפסוק קרב אל
 המזבח והובא ברש"י ז"ל, שהיה
 אהרן בוש אמר לו משה למה אתה בוש
 לכך נבחרת. ופירש בו אדמו"ר הרב
 הקדוש רשכבה"ג רבינו אלימלך זצוק"ל
 לכך נבחרת - לפי שאתה בוש, שכן הצורך
 להכניע לפני ה', ואז יוכל לכפר על בני
 ישראל. ולפי דברינו יתבאר יותר דבריו,
 ממאמר חז"ל שאין מעמידין פרנס על
 הציבור אלא אם כן וכו'; וכמו שאמרנו, כי
 הפרנס אשר בו שמץ דבר ממה שעויותו
 הציבור - יוכל לכפר יותר ממה שלא
 היה בו, כי אז אינו בא לידי הכנעה כל כך
 כמו כשיש בו, וד"ל.

ו"ש חז"ל (ח"ב ט"ו ז') קרב אלל המזבח
שהיה אהרן בוש ר"ל מחמת הכנעה וענוה היה
לו בוש לקרב אל המזבח ואמר לו משה לך
נבחרת ר"ל מחמת הבושה שבך הבא מחמת ענוה
הגדולה אדרבה זה גורם שנבחרת ו"ש אח"כ לכן
אמה וכל עדתך כו' ואהרן מה הוא כי תלינו עליו
בחסם והבן היטב כי קרמתי מאל. הפירוש על
קרב אל המזבח מנאחי אח"כ בנרעם אלימלך
פרשת שמיי וששמי שכוונתי ל"ל לדעת אדומ"ן

זוה"ל
ויחד למשה מאוד ויאמר אל תפן כו' לא חמור
אחד מהם נשאתי ולא הרעוטי את א'
מהם. ג"ל כי הם חשדו למשרע"ה שמתנשא על
קהל ה' כמפורש בכתוב שאמר ומדוע תתנשא
כו' וע"ז. כתיב ושמע משה ויפול על פניו ודרשו
חז"ל שחשדוהו בא"א ג"ל דרך רמז שהוא ח"ו
יש לו כבוד והתנשאות במה שהוא מלך ומקבל
הכבוד מן העם ע"ד אין מלך בלא עם (בד הקמח
ג"ה) ויש לו בחינת אשת איש שהוא מקבל הכבוד
והשררה מן העם והבן.

ואף שבאמת לא היה נראה ממשרע"ה שום
התנהגות שררה וכבוד שיהיה ח"ו מטיל אימה
עליהם כדרך המלך שבאמת היה עניו מכל אדם
רק מחמת שהיה תמיד דבוק בקדושתו יתברך
ממילא היה להם הפחד והאימה ממנו ע"ד שום
חשים עליך מלך (דברים י"ז ט"ו) שמהיה אימתו
עליך ר"ל שיהיה המלך צדיק גדול ולא יהיה לך
אימה מהמלך עצמו רק שמהא אימתו ר"ל
האימה של המלך שיש לו אימה ממלך המלכים
אוחו אימה יומשך גם עליך והבן רק שחזקו
החשד שלהם ורלו לתרץ השדס באמרם כי
תשתרר עלינו גם השתרר שהוא כפול גם שינוי
לשון תשתרר הוא נוסח השתרר הוא נוסח ונ"ל
שכוונתם כי כוונתך תשתרר עלינו גם השתרר

ענינים והן כדבור עם בני אדם נחשב הכל למורה
אלל הצדיק והבן ו"ש מה אהבתי ר"ל אהבתי
מדת מה שהוא הכנעה וענוה ובוה צאתי לבחינה
זו כי תורתך כל היום היא שיחתי ר"ל כל היום
הייתי עוסק בתורה אף שלא למדתי מ"מ כיון
שע"י הענוה הייתי זוכר בך תמיד כמ"ש שיחתי
ה' כו' וא"כ כל מעשי היה בהם עבודת הבורא
ונקרא תורה כנ"ל והבן:
או יאמר ע"ד כל הלומד תורה לשמה זוכה
לדברים הרבה (אבות ד' א') ר"ל שלומד תורה
רק לשמה שנקראת תורה לשון מורה דרך ורואה
שכל מעשיו יעבוד בהם הבורא ב"ה זוכה לבוא
לבחינה זו לדברים ר"ל שיכול לדבר הרבה עם בני
אדם ולא יהיו דברים בטלים רק שדבריו יהיו
דברי תורה ויתלבש דברים עליונים כדבורים
תחתונים כנודע כן הוא מדריגת הצדיקים ו"ש
תורתך כל היום היא שיחתי ר"ל שיחתי חולין שלי
הוא הכל תורתך וזה הטעם שיחתי חולין של
תלמידי חכמים צריכין לימוד ר"ל שהם צודאי
מכוונים דברים עליונים בשיחתי חולין שלהם והבן.
העולה מזה כי שורש הכל מדת הכנעה
ובאמת זה היה מעלת משרע"ה רק קרח ועדמו
חשדו למשה ואהרן שח"ו מחמת כבוד והתפארות
לקח אהרן כהונה והתחילו לדבר כמוכחים כי כל
העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ונדע שאין אני
והוא יכולין לדור במדור אחת ומדוע תתנשא על
קהל ה' ר"ל ומדוע תתנשא ליטול לכם כבוד.
גם יאמר כי ע"י הגאווה ח"ו לא ישכון
הש"י בתוך הקהל ו"ש ומדוע ח"ו תגרמו
ותתנשא על קהל ה' ר"ל שתרומו ה' כביכול על
קהל שלא ישכון בקרבם ח"ו וע"ז השיב להם
משרע"ה בוקר וידוע ה' כו' ואת אשר יבחר
יקריב אליו כו' ר"ל תראו בור שבאמת לא מחמת
גאווה וכבוד לקח אהרן הכהונה רק אדרבה
מחמת גדול הענוה שבו זכה לכהונה.

ר"ל אף שאין אמה מראה בגלוי התנהגות
השררות ונראה כאלו השררות בא ממילא לגדול
צדקתך וקדושתך אבל אנו חושדים אותך כי
כוונתך בפנימיות שתשתרר עלינו. אף שאין אמה
מראה השררות בגלוי והבן.

ולזה יסר למשה מאוד כי הוא ידע בעצמו
האמת שהוא היפוך השדס ונדע אם בא אדם
שחושב עצמו לצדיק אבל אם בא לפני הצדיק
הגדול באמת ורואה מעשיו וגדול צדקתו
וקדושתו בא להכנעה גדולה ורואה האמת שעדיין
רחוק מן האמת ועדיין הוא משוקע בתאוות
החומריות ובשמיות ואז עושה תשובה שלימה
ומקבל על עצמו לפרוש עצמו מכל התאוות
החומריות ועי"ז מוכך החומר הגוף שלו ומנשא
אוחו כנודע וכל זה גורם הצדיק הגדול באמת
כשרואין גדול קדושתו.

ו"ש משרע"ה אני יודע בעצמי ההיפוך
מחשדס לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעוטי
את אחד מהם ר"ל אין אני חושב עצמי שאני צדיק
גדול יותר מהם ועל ידי יבוא האדם להכנעה
ועשה תשובה ויזכך וינשא החומר שלו כשיראה
גדול צדקתי ואין אני חושב כלל שיבוא איזה אדם
להכנעה על ידי שמה שהיה חושב עצמו לצדיק
וכשרואה גדול צדקתי יחשב עצמו לרע וצריך
לתשובה זה לא עלה על דעתי מעולם ו"ש ולא
הרעוטי כו' ר"ל שע"י יחשב עצמו לרע נגדי ולא
זה שלא עלה על דעתי שאני צדיק יותר מהם אף
זו שאין אני חושב עצמי שאני שוה בצדקות כמוהם
ו"ש ולא הרעוטי את אחד מהם לשון ריעות
והתחברות ר"ל שלא תנאחי לי חצר וריע בצדקות
כמוני רק אדרבה כל אדם הוא צדיק יותר ממני
כך אני חושב תמיד וכן היה אמת מדריגות
משרע"ה כמ"ש והאיש משה עניו מאוד כו'
(במדבר י"ב ג') ודו"ק היטב:

(במדבר י"ב ג') ודו"ק היטב:

וידבר ה' אל משה לאמר ואל הלויס תדבר
ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל
את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם
והרמוחם ממנו חרומת ה' מעשר מן המעשר.
נדע שורש הגלות השכינה שהדבור הוא בגלות
וח"ו המחשבה זרה רוכב על הדיבור כן ראיתי
כתוב בשם צדיק גדול ופירוש לדבריו הקדושים
כי בדבר ה' שמים נעשו והכל היה ע"י הדיבור
כי הוא אמר ויהי ונדע מלכות נקרא דיבור כי
עיקר דבר המלוכה נמגלה ע"י הדיבור כנודע
שפירשו בספרים מלכותך מלכות כל עולמים
(תהלים קמ"ה י"ג) ר"ל כל המדריגות יכול להקרא
קודם צריאות עולם רק מדריגת מלכות אינו
נקרא כי אין מלך בלא עם (בד הקמח ג"ה) רק על
ידי צריאת עולם ו"ש אדון עולם ג"י אין סוף
אשר מלך בטרם כל יציר נברא ר"ל מלך בבחינה
שראוי להיות מלך כי יש בכחו לצרוא העולמות
אבל לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא כי
מתנהג בבחינת מלוכה בפועל והבן היטב וענין
זה נמצא בספרים למעיין בהם ולזה מדריגות
מלכות נקרא דיבור והבן וכל האומיות והניצוטים
שנפלו הם הכל ניצוטים השכינה כי הם אומיות
מעלמא דדיבורא וזהו גלות השכינה והבן.

וכל עבודתינו בתורה ותפלה ומצות הכל
לתקן ולהעלות הניצוטים כנודע וכל העליות של
כל ישראל אינם יכולים לעלות רק ע"י התורה
ותפלה ומצות של הצדיקים הגדולים שהם מרכבה
לקדושה עליונה כנודע והם מעלים כל המעשים
טובים של כל ישראל ובמה זכו הצדיקים לזה שהם
יעלו הכל מפני שהם חוליס חולת אהבה ומנצרים
עצמם תמיד בשביל גלות השכינה לכן הם זוכים
לזה שהם יהיו עיקר לזה וע"י תורתם ותפלתם
יעלו כל התורות ותפלות של כלל ישראל.

חורבן כל בתי מקדש וכו', ואז לא יכלו לענות אותו כי נבהלו וכו', עיין שם בזה.

ובספר אור ישראל (דף ל"ט ע"ג) כתב זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו, אתם תעשו בפשטות מפני ציווי ה', וממילא ירא אליכם כבוד ה' יתגלה לכם טעם ונועם בעבודתכם, ועיין ספר בית אהרן (תבא).

להתקיים, והגם שענינו ג"כ מחלוקת לשם שמים טופה להתקיים, אולם שם במחלוקת לשם שמים שואל התנא איזה מחלוקת לשם שמים ומשיב כגון מחלוקת הלל ושמאי, ולמדנו כי לנהג מחלוקת לשם שמים צריך שיהיה אנשים גדולים כאלו, אולם בכנסיה שלא לשם שמים אין התנא שואל איזה כנסיה וכו'.

ובתורת כהנים [שמיני פרשה א' אות ו] שמעתי מאבי מורי ז"ל בשם זקני החירושי הר"ם ז"ל, אשר צריך להיות רגיל על לשון החסידים ובלבם לקיימם, זה הדבר וכו' אותו היצר הרע העבירו מלבבכם ותהיו כולכם כיראה אחת ובעיניה אחת כשם שהוא יחידי בעולם וכו', והפסוק אינו מבאר מהו זה הדבר שיעשו בני ישראל, וגם התורת כהנים מרמז אותו היצר הרע ולא פירש מהו.

אולם מובא מקודם מפני מה הקריבו ישראל יותר מאהרן מפני שיש בידם גם חטא מכירת יוסף עיין שם, ואותו יצר הרע המרקד בינינו עדיין והוא עוון שנאת חינם, ומשה רבינו ע"ה הכין אז בהתחלת השראת השכינה על כל בתי מקדש שיהיו עד יום האחרון, ולכן עתה בעקבתא דמשיחא צריכים להודרו למעט המחלוקת ושנאת חינם.

וכן שמעתי לפרש המדרש [ב"ר צ"ג, י] אחיהם של יוסף לא יכלו לעמוד בתוכחתו וכו', הרמז שיוסף נתווכח עמם בלשון זה, אמר הן אמת אני יוסף עומד בצדקתי ולא נשתנית ע"י המחלוקת, אולם אני שואל העוד אבי חי היא הכנסת ישראל, כי נסתלק רוח הקודש וגם בזה

→ (ז) קרב אל המזבח (ט, ז). רש"י שהיה אהרן * בוש וירא, אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת, וקשה דמתחיל בוש וירא ומסיים בוש לחוד.

וכתב בכתב סופר [שמיני ד"ה קרב (הראשון)] דרמב"ן ובעלי התוספות [שמיני ט, ז ד"ה קרב] הביאו דנראה לאהרן קרני מזבח כקרני עגל ונרתע לאחריו ובוש מחטא עגל, וי"ל שהיה ירא אהרן לגשת לעבודה שמא יכנוס בלבו גאוה על התנשאות כזה, ולכן ירא, וזהו שאמר שהיה בוש מחטא עגל וירא שלא יתגאה.

וביומא (כ"ב) כל מנהיג שאין קופה של שרצים תלוי מאחוריו אין מתקיים, ולכן שאול לא נתקיים מלכותו משא"כ דוד, והטעם שלא תזוז דעתו עליו. וזהו שאמר לו משה למה אתה בוש, היינו בשביל שאתה בוש מחטא העגל לכך נבחרת, כי ע"י זה לא תתגאה ואין לך לירא שתזוז דעתך.

גם י"ל לפי מה שכתב בספר הדרש והעיון [שמיני מאמר ע"ג] דלכן קיבל משה התורה והכהונה ניתנה לאהרן, דלכל אחת מהמשרות היה נחוצה

מסכה, יבוא שעיר עיזים ויכפר על מעשה שעיר עיזים, יבא עגל ויכפר על מעשה עגל, וקשה למה צריך עכשיו כפרה על חטא מכירת יוסף ביחד עם מעשה עגל.

וכתב בהגהות מהרי"ד על תורת כהנים [שם אות ג], דאיתא במדרש [ב"ר פ"ד, י"ד] שכעס אחים על יוסף היה שראו בנבואה שיצא ממנו ירבעם בן נבט שיעמיד עגלי זהב ויחטיא בני ישראל ורצו לבטל זאת, לפי"ז ער חטא העגל היה תירוץ על מכירת יוסף, אבל אחר כך כשבני ישראל בעצמם חטאו בעגל אול התירוץ הנ"ל, לכן עכשיו שהביאו כפרה על העגל הוצרכו ג"כ להביא כפרה על מכירת יוסף, רע"י העגל נתחוק החטא של מכירת יוסף.

ובספר משך חכמה מהגאון רבי מאיר שמחה ז"ל מדרוינסק [שמיני דף פ"ג ס"ג ד"ה בתוכן] כתב, דעל חטא מכירת יוסף היה לאחים תירוץ שיוסף בעצמו לא אמר להם תוכחה, ואם דאח אצלם מעשים רעים למה סיפר תיכף לאביהם, והיה אצלם זה לשון הרע, אבל בעגל שבני ישראל הרגו לחוד בנה של מרים שאמר להם תוכחה, ראו בני ישראל שלא יוכלו לקבל תוכחה שנאמר להם בעצמם ממילא בטל התירוץ של מכירת יוסף, שיוסף ירא ג"כ לומר להם תוכחה והוכרח להיות ע"י אביו, ואתי שפיר שע"י חטא העגל נתעורר חטא של מכירת יוסף, והוצרכו להביא כפרה.

(ה) ז"ה הדבר (ט, ו). באוסף מכתבים מארמו"ד * מגור שליט"א [סימן ס דף ע] קרא על האגודה כנסיה שהיא לשם שמים שסופה

כ"א) ושמות (ג, ב) ומה שהבאתי בזה בפרשת וארא [דף קכ"ג אות מ"ד], ועיין עוד בספר נוה שלום [פרק מ"ה] למחותני הגאבד"ק זגערש שליט"א.

ובילקוט [צו רמז תקכ"א ד"ה ויאמר משה] תהיו הולכים בעצה אחת ושלום ואתבה אמיתית, והוא דק בין אנשים כשרים, אבל ברעים בהתחברם יחד יקראו למהלומות, וכמשלי (כ"א, י) נפש רשע אותה רע לא יחן בעיניו רעהו, ובישעיה (מ"ה, כ"ב) אין שלום אמר ה' לדשעים.

ובדברים (י"ז, ז) כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך, דמי שיתנהג ביושר לא יבחין בן דם שלו לדם אחרים, וכסנהדרין (ע"ה). מי יימר דמא דידך סומק טפי, וכן לא יבחין בין דין לדין, כמו שלא ירצה שאחרים יעשו לו עולה כן לא יעשה הוא לאחרים, ובין נגע לנגע כמו שאם עושה דבר שאינו הגון דרכו להצדיק מעשיו, כי הוא בטבע שאין אדם רואה נגעי עצמו וכנגעים (פ"ב מ"ח), כן אם רואה נגעי אחרים וחסרוניהם יצדיקם לכף זכות. וזה שאמר כי יפלא ויסתר ממך דבר המשפט בין דם לדם כו', אם תבדיל בין שלך לשל אחרים יהיה סוף דברי ריבות בשעריך.

* (ד) קחו שעיר עיזים לחטאת ועגל וכבש וכו' לעולה (ט, ג). בתורת כהנים [שמיני פרשה א' אות ג] מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן, אלא אמר להם יש בידכם בתחילה שנאמר [וישב ל"ז, ל"א] וישחטו שעיר עיזים, ויש בירכם בסוף שנאמר [תשא ל"ב, ח] עשו להם עגל

תכונה אחרת, לתורה צריך ענוה כתענית (ו). נמשלו דברי תורה למים, מה מים ילך ממקום גבוה לגמוך כן דברי תורה אינו מתקיים אלא ברעת שפילה, ומשה היה עניו מכל אדם, אבל לכהונה צריך מעט גיאות כי שפל יותר מדאי אין שומע לו, וכרש"י סוטה [ה]. ד"ה ובשמחא דלית ליה] דעניו ביותר אין בו כח להוכיח, ועיין פרדס יוסף שמות [דף י"ב אות ה] הרבה מזה.

אבל אנו רואים בעת שבא להתחיל עבודתו עבר עליו רוח ענוה יתירה עד כי היה בוש והיה נשבר בעיניו, אז אמר לו משה למה אתה בוש הלא בשביל זה עצמו שחשבת זה לגיאות נבחרת, ואת הסיבה שבך בחר ה'.

והבעל שם טוב ז"ל אמר מפני שיש לך יראה ובושה לכך נבחרת, כי זבחי אלקים רוח נשברה [תהלים נ"א, י"ט], ועיין בדגל מחנה אפרים [שמיני ד"ה ויאמר משה] בשם כתבי האר"י ז"ל, ועיין תולדות יעקב יוסף [פרשת שופטים אות ה' ד"ה וויש], ושו"ת זכרון יצחק [ח"ב חידושי תורה שמיני אות ב], ודברי שאול [מהדו"ת ריש פרשת שמיני].

עוד איתא בברכות [ל"ד]. ואורח חיים [סימן נ"ג סעף ט"ז] דשליח ציבור שאינו קבוע צריך לסרב מעט, ולכן אהרן שהיה תחילת עבודתו רצה ג"כ לסרב מעט, ואמר לו משה דבשליח ציבור קבוע אסור לסרב והוא דכתיב בתחילת חינוכו, כיון שהוקבע להיות שליח ציבור, וזהו שאמר כי לכך נבחרת חדא ועוד קאמר.

ועוד מלבד זה כאשר ציוה ה', לפי מה שכתב

המהרש"א בבבא מציעא [פ"ו. ח"א ד"ה ויפצר במ מאור] על הא שמסרין לקטן כו' דלקטן מסרין אפילו הרבה ולגדול כל עיקר, וזהו שאמר משה בשלמא אם אני הייתי המצווה ניתא שאתה מסרב, אבל אני רק שליח דרחמנא ואין מסרין כלל.

ועוד איתא עפ"י מדרש [תנחומא צו סימן י'] קח את אהרן לפי שהיה בורח מן השרדה, ואיתא כל הבורח מן הכבוד הכבוד בורח אחריו [ועיין פרדס יוסף שמות [דף ס"ב אות א] שהבאתי מקור לזה], כמו שמצינו בשאול [שמואל א' י, כ"ב] והיה נחבא אל הכלים ולכך זכה למלוכה, וזהו פירוש הפסוק הלא אם קטן אתה בעיניך, רצה לומר שאתה נחשב בעיניך כקטן ובורח מגדולה, לכך ראש לשבטי ישראל אתה.

וזה כוונת דש"י למה אתה בוש הלא לכך נבחרת, רצה לומר בשביל כך שאתה עניו ובורח מן הגדולה לכך נבחרת.

ועוד איתא עפ"י מדרש [ויק"ר י"א, ה ע"ש] עם חסיד תתחסד, כשהלך משה בעקמימות וסירב ז' ימים כמו שנאמר גם תמול גם שלשום [שמות ד, י] צרר לו בכנפו ופרע לו בוי ימי המלואים ששימש משה וחישב שיהיה כהן, וביום ח' אמר לו ה' קרא לאהרן, וזה כוונת דש"י למה אתה בוש, הלא לכך נבחרת ולא אני על שהייתי מסרב.

ובספר אזור אליהו [האתמול סימן ל"א] כתב בברכות (ס). כל שמתפחד חוטא שנאמר [ישעיה ל"ג, י"ד] פחדו בציון חטאים, גם יש יראה

ופחד מסיבת גילוי השכינה כמו שכתוב בהגדה ומורא גדול זה גילוי שכינה, גם בנדרים (כ). כל המתבייש לא במהרה חוטא, וכשראה משה שאהרן ירא אמר בודאי אינה מסיבת חטא כיון שמתבייש וא"כ אינו חוטא, ורק ממורא של גילוי שכינה, אמר למה אתה בוש אדרבה מחמת זה נבחרת.

עוד איתא בברכות [י"ב]. כל עושה עבירה ומתבייש בה מוחלין לו עוונותיו, ודוד נתבייש שאמר [תהלים מ"ד, ט"ז] כל היום כלימתי נגדי, ושם [ס"ט, כ] אתה ידעת חרפתי ובושתי וגו', לכן אמר לו נתן הנביא גם ה' העביד חטאתך וגו' [שמואל ב' י"ב, י"ג], וזה שאמר חננו ה' כי רב שבענו בוו [תהלים קכ"ג, ג].

וכן אין תוקעין בשופר של פרה [ר"ה כ"ו]. שלא נזכיר חטא אבותינו בעגל, אבל אהרן ודורו שעשו העגל ציוה ה' ליקח עגל שיתביישו ועי"ז ימחל להם חטאם, ועיקר תיקון אהרן היה ע"י שהיה בוש ממעשה עגל.

ו לעשה את חטאתך ואת עולתך (ט, ז). עיין שם אפרים [ריש פרשת שמיני] דעל פי דין חטאת קודם לעולה רק בעבודה ורה עולה קודם, והטעם בכל עבירות שמחשבה אינה מצרפת למעשה צריך חטאת על עיקר עבירה על המעשה ואחר כך עולה למתנה אחר שנתכפר החטא, אבל בעבודה ורה דמחשבה מצטרפת למעשה צריך עולה מקודם לכפר על מחשבה שהיא קודם לעולה למעשה, וקרבות של אהרן עכשיו היה על חטא עגל שהוא עבודה ורה, לכאורה היה צריך להיות עולה קודם כמו כל עבודה ורה, ואמדה התורה להביא קודם חטאת

ואחר כך עולה שאהרן לא חטא במחשבה רק במעשה, והיה ככל עבירות שמביאין על מעשה ואחר כך עולה במתנה.

ח) וכפר בערך ובעד העם (ט, ז). בני ישראל * היו סיבה של חטא אהרן שכפו אותו לעשות עגל, ובשבת (קמ"ט) כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו למחיצתו של הקב"ה, נמצא דבחטא אהרן היה לבני ישראל חלק חוץ מה שחטא בעצמו, ממילא כפרת אהרן היה ג"כ כפרת כל ישראל על חלקם בעבירות אהרן.

וזהו שאמר וכפר בערך ובעד העם, קרבנותיך לא רק מכפרין עליך רק גם על בני ישראל שגרמו לחטא, עיין בספר משך חכמה [שמיני דף פ"ג ט"ד ד"ה ועשה את חטאתך].

ט) ועשה את קרבן העם (ט, ז). דש"י שעיר עיזים ועגל וכבש כל מקום שנאמר עגל בן שנה, ומכאן למד, וקשה למה נטר עד הכא והוי ליה למימר בפסוק ג' ועגל וגו'.

ובשם אפרים [שמיני דף נ"ג:] כתב שאחר שהשלים לפרש ענין ציווי לאהרן ולבני ישראל לפי פשטות ביאור הפסוקים, חזר לכתוב מה שכתבו חו"ל לענין הדין, עיין שם באריכות.

ובהגדת מעשה נסים [דף נ"ג ע"ב פרשת שמיני] בשם אביו ז"ל הקשה עור, למה ליה לחשוב הקרבנות הא מפורשין הן. וי"ל דבראש השנה (י). עגל בן שנה בן בקר בן שנים פד בן ג' ופרש"י [ד"ה בן בקר] בן בקר שמיני למלואים, וכן כתוב בתורת כהנים [ויקרא דבורא דחובה פרשה ב']

מעשה העגל שעשה. ויש לדקדק אומר על מעשה העגל שעשה, ומה צורך לומר על "מעשה" העגל, והיה לו לומר על העגל.

בעניינותנו פרשת אמור דבכי האי גונא אמרינן גדולה עבירה לשמה דהיה מוכרח מאד, והנה כי כן הך קטגורו הוי סניגורו, דגדולה עבירה לשמה, אבל הא מיהא יען כי אהרן קדוש ה' ובאה תקלה, מצד אחד צריך כפרה, אבל לא שייך אין קטגור נעשה סניגורו. וכתב הרב זרע ברוך דהגם כי אין אומרים לאדם חטוא בשביל שיזכה חבירך, הכא שאני דהוי לזכות את הרבים והיו שוגגין וליכא פשיעה, על דרך שכתבו התוס' עיי"ש באורך.

וזה שאמרו יש דרך ישר לפני איש זה אהרן, שכוון יפה ועשה עבירה לשמה לזכות את ישראל, שנאמר קח לך עגל וכו' וזוהו תבין שהוא דרך ישר דהא אין קטיגור וכו', אלא מוכרח דאין כאן קטגור, וכגון דא מצוה רבה, ודרך ישר לפני איש זה אהרן.

וכי תימא אכתי יש לפקפק דאין אומרים לאדם חטוא וכו', לזה אמר ועליו נאמר בשלום ובמשור הלך אתי ורבים השיב מעון, דאם היו הורגין אותו היה עון גמור, לא כן עתה דהיו שוגגין כמו שכתב הזרע בירך. ובוזה אומרים לאדם חטוא.

אלא שמה שעשה אחר כך שנטל העגל והיה פוחסו לפנייהם ואמר להם דעו שאין ממש, בזה היה לו סרך חטא (שהיו שוגגין ועשה אותן מוידון), וכמו שאמרו ז"ל (ויק"ד פ"ז) על פסוק שנאה תעורר מדנים וכו', ועל ידי זה לא הגין זכותו להציל נרב ואביהוא מחטאם, וזה שאמרו ואחרייתה דרכי מות, לא מות עצמה, כי המות עצמה היתה בחטאם שהקריבו דורון וכו', רק סוף המעשה שהיה פוחסו היה דרכי מות שלא הגין זכותו להצילם, אבל מה שעשה בתחילה כרין עשה ובוזה אמרו גדולה עבירה לשמה והוא דרך ישר. (ראש דור)

קח לך עגל. כתב רש"י ז"ל, להודיע שמכפר לו הקב"ה על ידי עגל זה על

ושמעתי אומרים על פי הנזכר לעיל (באות הקודם) דאהרן קדוש ה' כונתו לשמים להציל ישראל מעון שלא יהרגוהו, ועשה עבירה לשמה, ואין בו ח"ו סרך חטא מעבודה זרה. וכתבו המפרשים בנותן טעם דבשגגת עבודה זרה עולה קודמת לחטאת כמו שכתב רש"י פרשת שלח, דהעולה באה על הרהור הלב, ובחטאות דשאר איטורים כיון דאין המחשבה מצטרפת למעשה לכך החטאת קודם, דהעולה דורון, אבל בעבודה זרה שגם המחשבה מצטרפת, קדמה ואתיא העולה לכפר על המחשבה, והדר מייתי חטאת לכפר על המעשה, והכא אהרן הוא הקדוש לא היה בו סרך עבודה זרה רק כוונתו לשמים, אלא שהוצרך לחטא זה להציל ישראל, ואם כן חטא זה לרידיה כשאר חטאות שחטאת קודמת לעולה, שאין כאן אלא החטא עצמו כמעשה, ולא המחשבה, ולכך חטאתו קדמה לעולתו, וזה דקדוק דברי רש"י להודיע שמכפר לו על "מעשה" העגל, מעשה דייקא, כי חטא זה לגבי אהרן כשאר החטא דאין המחשבה מצטרפת, וזהו תורף מה ששמעתי. (ראש דור)

ז

קחו שעיר עזים. הרמב"ם ז"ל בהלכות מעשה הקרבנות כתב שעיר עזים הוא בן שתי שנים. והקשה עליו בכסף משנה והגיה שעיר בן שנה, שעיר עזים בן שתי שנים. ולא כן דעת ראב"ע סוף פרשת שלח ששעיר עזים הוא קטן, וההפך בעתודי צאן. ובסוף פרק קמא דפרה שעירי החטאות כשרים ביום שלשים וביום השמיני והיינו בשנה ראשונה וכך כתבו המפרשים. ונראה לי כי אין צד לשים חילוק בין שעיר לשעיר עזים, כי בחג הסוכות ביום השני כתוב ושעיר עזים וביום השלישי ושעיר

חטאת אחד, ובודאי שוים, וצריך עיון. ויפורש מלות יום שלשים על השנה השניה שצריך שלשים גם כן. הרב הגדול מהר"ר וידאל צפרתי ז"ל בכתבת יד. (חופת אבן)

ח

כי היום ה' נראה אליכם. רמזתי היום אם בקולו תשמעו, כמו שאמר המשיח לרבי יהושע בן לוי (סנהדרין צח, א) וכשנשוב תכף יבנה בית המקדש ויהיה אהרן כהן גדול נגד מיכאל, כמו שדרשו דורשי רשומות* "נראה אליכם" אותיות "אהרן מיכאל" כן יהי רצון במהרה בימינו אמן. (חריי בטן)

ט

קרב אל המזבח. אפשר שיוכן מאמרם ז"ל (ת"כ) שהיה אהרן בוש, ואמר לו משה רבינו למה אתה בוש קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך, הכוונה שהיה אהרן בוש ממעשה העגל, ואמר לו משה רבינו למה אתה בוש, הלא על ידי זה יצא לאור משפטך שלא חטאת בסרך עבודה זרה, והעד על זה ועשה את חטאתך ואת עולתך חטאת קודם לעולה, וזה מוכיח שלא פגמת באיטור עבודה זרה, דבעבודה זרה עולה קודמת לחטאת, ואדראבא עתה יתפרסם בזה שאתה נקי וידעו כלם כי כונתך לשמים, וידעו כל ישראל מצפוני לבך שכל מעשיך לשם שמים. וכל העם רואים סדר קרבניך כי החטאת קודם לעולה, וזה מופת חותך שלא חטאת בעבודה זרה וירא אלהים אתה. (ראש דור)

קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך. אפשר שבחטא עצמו

מצד שכונתו לשמים שלא יהרגוהו כמו שהרגו לחור, ואז יהיה חרון אף גדול אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ואין תקנה לישראל ח"ו, וזה מצד אחד הוא זכות גדול, וזה שאמר ועשה את חטאתך שחטאת בצד אחד, אבל ואת עולתך, שבוזה עצמו יש לך בצד אחר מעלה זכות גדול.

ויומתק יותר במה שכתב האר"י ז"ל שאהרן תקונו היה ליהרג לכפר על אדם הראשון ועל כן בא בגלגול עלי, וזה שאמר את חטאתך חטא שנוגע לך לנשמתך, ועם כל זה ואת עולתך בהא נמי במעלות אחז שהצלת ישראל. (פני דוד)

יא

קרב אל המזבח. רש"י פירש שהיה אהרן בוש אמר לו משה למה אתה בוש לכן נחברת. שמעתי מהרב הירש באלחוב כמה שאמרו ז"ל כל העושה דבר עבירה ומתכבש עליה מוחלין לו, על כל עונותיו, והכא אהרן היה בוש ממעשה העגל ועל ידי זה נתכפר לו, וזה שאמר למה אתה בוש ואין אתה קרב, לכן נבחרת שהבושה מכפרת עד כאן דבריו.

ואפשר במה שאמרו ז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לישב, ופירשו המפרשים כי הטעם הוא דהצדיק ברוב צדקותו לא מצי עביד אלא רמ"ח מצוות עשה, ואף אלו רבות מהם דלא אפשר לקיומיהו במעשה, שתלויות בזמן או במקרה מחודש או תלויות באחרים וכיוצא כנודע. אבל בעל תשובה מלבד קיום דמ"ח מצוות עשה שבוזה יד החכם והבעל תשובה שוה, ונוסף גם הוא בעל תשובה ריש לו סס"ה מצוות עשה אחרות שיש לו לבדו יתרות על

(* עיין פתח עינים (סנהדרין דף ק"ז) שכתב כן בשם האר"י ז"ל, וזה לשון מהר"ח"ו בספר עץ הדעת טוב (בפרשתינו) שנודע כי אהרן הכהן הגדול במשכן תחתון כדוגמת הכהן גדול שכירושלים של מעלה, ושניהם שוין וחבדים בכהונה וזה כדוגמת זה ממש, וזה שאמר נדא"ה אליכם אותיות אהרן מיכאל וכו' (הצרת המגיה חריי בטן)

יד

אש זרה אשר לא צוה אותם. שמעתי כי בתיבות אש זרה רמוזים החטאים שאמרו רז"ל בש"ס ובמדרשים, והם ראשי תיבות אש זרה באופן זה **אש** (אש זרה). שתויים (שתויי יין) זרע (שלא היה להם בנים) דחוצים (שנגנשו בלי רחיצת ידים ורגלים) הוראה (שהורו הלכה בפני משה רבן).

(פני דוד)

יב

ויקרב את העולה ויעשה כמשפטו. אמרו במנחות (דף צ"ג) ופרק שני דביצה (דף כ' בהלכה המתחילה בית שמאי) ויעשה כמשפט עולת נדבה לימר על עולת חובה שטעונה סמיכה. ותימה להתנן כל קרבנות צבור אין טעונים סמיכה חוץ מפר יום הכפורים ופר הבא על כל המצות, ובעולת שמיני אמאי סמכו. ויש לומר אף על גב דישאל הביאור, לא הביאו אלא בשביל אהרן, והוא כקרבן יחיד דנוזר וכיוצא בו שהוא טעון סמיכה. נימוקי רי"ד.

(פני דוד)

יג

ויבא משה ואהרן. למה נכנסו, ללמדו על מעשה הקטרת, כן פירש המורה (רש"י ז"ל), ותימה דכל שבעת ימי המילואים למה לא למדה עם שאר עבודות, ועוד קטורת היתה קריבה בין זריקת רמים להקטרת אברים, ועוד כל שבעת ימים אי אפשר שלא הקטיר קטורת, ויש לומר כל שבעת ימי המילואים לא הקריבו אלא קרבנות יחיד, ולא עולת תמיד, וגם לא קטורת, כי דוקא בעולת הצבור היה נקטר הקטרת, והיו עושין אותה במזבח הפנימי ונוטלין האש ממזבח החיצון, וכאן לא היה אש במזבח החיצון כי היו ממתנינים לאש של מקום, וסידרו העצים והבשר לראות הנס, ומפני זה לא היה נקטר הקטרת בעתו. נימוקי רי"ד.

(פני דוד)

טו

ותצא אש וכו'. יש לחקור נדב ואביהוא לא היו בני עשרים שנה, ומן השמים אינם מענישין עד שיהיו בני עשרים שנה, ולפי מה שכתבו הראשונים דער ואונן היו קטנים אך היה להם שכל כבן עשרים ומשום הכי נענשו, לא קשה מירי.

אמנם הרב זרע בירך (חלק שלישי סדר וירא) תירץ במה שאמרו רז"ל כיון שהשכינה יורדת למטה לארץ ניתן רשות למחבלים לחבל, והוא תמוה. ואמרו רז"ל תנא איסי בן יהודה אומר לא מתו גרב ואביהוא אלא בשביל שאמרו ישראל לא ירדה השכינה למטה, כיון שמתו נדב ואביהוא ידעו ששרתה השכינה למטה, והוא תמוה. ופירש במה שכתב הרב עשרה מאמרות ז"ל דכשהשכינה למעלה אינו מעניש עד בן עשרים, כשהיא למטה הוי כבית דין של מטה ונענש מכן י"ג. ונדב ואביהוא לא היו בני עשרים כמו שאמרו רז"ל, ומזה ידעו שירדה שכינה, וזה שאמרו כיון שהשכינה יורדת ניתן רשות למחבלים אף בן י"ג. וזה תורף דבריו ז"ל.

ובהכי אשכחנא פתרי דרך דרש לישב קושיית הגאון מהר"ל מפראג ז"ל איך בן י"ג עד בן עשרים מביא חטאת והרי אינו חייב כרת והא בעינן שיהא זורנו כרת, ולפי האמור לא קשה מידי דבזמן המקדש קיים היתה השראת

שכינה, וגם בן י"ג איתיה בכרת, וכל זה דרך דרש. (חוסת אנך)

טז

ותצא אש מלפני ה'. אפשר לומר ונקדים מאמר ילקוט ראובני פרשת וישלח (דף ז"ן ריש ע"ג) וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, כשראה שלא יכול להזיק ליעקב נתן עיניו ביוצאי ירכו, והם נדב ואביהוא, לכן והוא צולע על ירכו נצטער על נדב ואביהוא עד כאן לשונו. ואין כירי הספר לראות מקור הדברים.

ואפשר במה שמביא בלקוטי תורה להאר"י זצ"ל הנדפס מקרוב פרשת תשא (דף ע"ד) דיש באהרן אותיות הרן, והוא גלגול אדם הראשון שעבר עבודה זרה, לכן כרי לתקן זה בא בגלגול אהרן, וגם אז לא נתקן כי היה צריך ליהרג כשאמרו לו הערב רב לעשות העגל, והיה לו למסור עצמו למיתה, והוא לא עשה כן וכו' עיין שם באורך. למרנו דלתקן אדם הראשון היה לו לאהרן הכהן ע"ה למסור עצמו להריגה, ולא עשה כן.

ועוד כתוב שם בלקוטי תורה פרשת בהעלותך נדב ואביהוא חלקי נפש אדם הראשון, וזהו אנחנו טמאים לנפש אדם עיין שם.

גם ידוע דהאבות תקנו חטא אדם הראשון בע"ז ג"ע ש"ד, ויעקב אע"ה תקן מה שחטא בגילוי עריות כמו שכתב רבינו האר"י זצ"ל באורך.

ובזה יובן מאמר ילקוט ראובני הנזכר, כשראה שלא יכול להזיק ליעקב אע"ה מסיבת שתקן חטא גילוי עריות ראדם הראשון תקון נפלא, ויגע בכף ירכו רמו לנדב ואביהוא, דכשם דיעקב אע"ה היה בחינת אדם הראשון ושופריה דיעקב אע"ה מעין אדם הראשון, כך

נדב ואביהוא היו חלקי נפש אדם הראשון, ומצא להם מסיבת שפגמו בברית שלא נשאו ובנים לא היו להם, וכמו שכתב בזהר הקדוש דהיו פגומים, ומצא לקטרג עליהם ומתו, וכמו הצער עלה ליעקב אע"ה שהוא בחינת אדם הראשון וטרח כל כך לתקן גילוי עריות, ונדב ואביהוא נפש אדם הראשון פגמו ומתו.

ומן האמור יובן דאהרן הכהן ע"ה היה לו ליהרג לתקן אדם הראשון, ולא מסר עצמו, לכך נגזר נדב ואביהוא נפש אדם הראשון ימותו, דאם אהרן היה נהרג על קירוש השם היה תקון אדם הראשון, ועתה כי לא מסר עצמו נמשכה המיתה לבניו שהם אדם הראשון, ובנפשו דיבר על ידי שפגמו הברית ובנים לא היו להם כמדובר.

(כסא דוד דרוש ח"י)

יז

הוא אשר דבר ה' לאמר. פירוש שהוא יתברך רוצה שיהיו הקרובים אליו והמכירים מציאותו יותר נזהרים ממי שהוא רחוק בהכרתו יתברך, ועל כן היה מן הראוי שיענשו בניו הקרובים אליו בעברם על מצותו יותר מן הרחוקים ממנו, ולהודיע לאהרן שמצד אהבתו אותם ענשם תכף כי אשר יאהב ה' יוכיח, וזה שנאמר וידום אהרן, שנתן תודה לה' יתברך על זה. וזה נרמז בפסוק ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, והזהיר שיהיה נקדש בכבודו יתברך, רצונו לומר שיתקדש עצמו בעבודתו כראוי כדי שיהא השם מקודש לפי כבודו. והביאני לפירוש זה כי רחוק בעיני שיהיה הפירוש שיאמר ה' שאז יתקדש שמו במיתת בניו מתחלת החינוך, רק שהזהירם שיתקדשו או בעבודה עד שיהא מקודש ה' בכבודו, רצונו לומר במקום כבודו. זה תורף דברי הקדוש רבינו שלמה אסתרוק בפירושו כתיבת יד. (נחל קדושים)

מסורת המדרש
לפיר כוז מנהרין קח
לויש איוב תתקו
ח. ארזי כל מי שנאמר
בו וכו' אס' פ"ב-ב
לויש כאן מה אסתר
חתנה כה"ע תנומה
סבוכו ג' חגי' שם יא

לא אתי מבולא אלא על ביתה דההוא גברא דהא הוא
דכתיב (איוב יב, ה) 'לפיד בוז לעשתות שאנן נכון למועדי
רגל' אמר ר' אבא בר כהנא פרוז אהד עמד לי בדור
המבול זה נח תמן אמרין פרוז לה לפיד לה בוז שהיו
מבזים עליו וקרו לה ביזיא סבא 'לעשתות שאנן' שהיו
קשים פעשות נכון למועדי רגל שהיו מוכנים לשני
שברים לשבר מלמעלה ולשבר מלמטה.

ח. תמים היה בדרתיו בר חטייא אמר כל מי שנאמר
בו 'תמים השלים שניו למדת שבוע'.

כלעג: "הא לא אתי מבולא אלא על ביתה דההוא גברא" — הנה לא בא "המבול" אלא על
ביתו ומשפחתו של האישה הזה, שמת אביו בחיי אביו, ועכשיו מת אבי אביו בדיוק באותו זמן של סוף
מאה ועשרים שנה שהוא מזהירנו. (משא"כ לכל העולם באה אז טובה ביתר עז כיום זה, כנדרש למעלה
ג, ו, עייש, ובגמ' סנהדרין פ"ה), והם לא ידעו כי הקב"ה עשה כן למחושלח כדי שלא יראה ברעת
הדור, וכדי שלא ימות עם הרשעים. (ר"ל להלן שם, אות יא, בשם שוח"ט כו), והקב"ה ברוב רחמיו
האריך להם עוד שבעת ימים, כנדרש להלן (שם), "והיה מתרה בהם, כיון שלא עשו תשובה, בסוף שבעת
ימים אלו, מיד הביא עליהן מבול" (תנח"ו שם), הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב בספר איוב,
האמור על דור המבול (כנדרש לעיל כו, ז): "שחוק צדיק תמים" — לפיד בוז לעשתות שאנן, נכון
למועדי רגל" (ופשוטו — עי' במפרשים שם), ודרוש: "שחוק צדיק תמים" — שרשעי הדור צחקו על
נח שהכתוב מעיד עליו: "נח איש צדיק תמים", "לפיר בוז" — אמר רבי אבא בר כהנא: "אמר
הקב"ה" (לויש איוב תתקו): פרוז — דובר, העומר ומכריו ומפרסם ומזהיר — אחד — בלבד —
עמד לי בדור המבול, זה נח, והתואר "לפיר" הוא כינוי למכריו, כאשר — תמן אמרין: "כרוז
ליה" — "לפיר ליה" — שם (באיזה מקום מסוים וידוע) אומרים במקום "הכרו לו" "לפיר לו",
שהיה דרך המכריו ללכת ולהכריו עם לפיר אש בידם, כדי שיכחינו בהם כלילות מרחוק ויקשיבו
להם, "בוז" — שהיו מבזים עליו, וקרו ליה "ביזיא סבא" — וקראו לו "זקן בוז",
"לעשתות שאנן" — שהיו קשים כעשתות — כגושים עבים ועקשים לבלתי שמוע וקבל
מוסר, והיו "שקטים" (שם) ושאננים מבלי פחד ממוסריו של נח. "נכון למועדי רגל" — "נכון"
— שהיו מוכנים ומיועדים לענשם, "למועדי רגל" — לכשלוך ושבר רגליים (ש"ב כב, לו, ותהילים יח,
לו, "מעדו קרסוליי" ועוד מקראות), ואמר על רגל אחת שתי מעידות, כלומר — שהיו מוכנים לשני
שברים, לשבר מלמעלה, כאמור עליהם במבול (בראשית ז, יא): "וארובות השמים נפתחו", ולשבר
מלמטה, כאמור (שם שם, שם): "נבקעו כל מעינות תהום".

ח. "תמים היה בדרותיו" — "תמים" — בר חטייא אמר: כל מי — מן הצדיקים
— שנאמר בו — בכתוב, התואר — "תמים" — לומר עליו כי חי את חיי צדקתו בשלימותם
ותמימותם; כי — השלים שניו למדת שבוע — שחי מספר שנים של שבועות-שנים שלמות
(מספר המחלק לחלקים שלמים של שבוע שבוע שנים), שכן היה לנח, שחי מן המבול, מן העת
שהקב"ה הצילו והשלים לו את נותו, עד שמת, שלש מאות וחמשים שנה (כמבואר בכתוב בראשית ז,
ז ושם ט, כט), שהם חמשים שבועות-שנים שלמות. (וכן היה לאברהם, שמעת צצוהו הקב"ה על

← 'היה' אמר רבי יוחנן כל מי שנאמר בו 'היה'
מתחלתו ועד סופו הוא צדיק התיבון לה והכתיב (יחזקאל
לג, כו) 'אחד היה אברהם ויירש את הארץ' מעתה הוא
תחלתו והוא סופו אמר להון אף היא לא תברא דהא רבי
לוי בשם ריש לקיש אמר בן שלש שנים הפיר אברהם את
בוראו וכו' ר' חנינא ור' יוחנן תרויהון אמרין בן ארבעים
ושמנה שנה הפיר אברהם את בוראו ומה אני מקיים 'היה'
שהיה מתקן להדריך כל העולם כלו בתשובה (בראשית ג,
כב) 'הן האדם היה מתקן למיתה נחש (שם שם, א) 'היה'

מסורת המדרש
ר"ל אמר בן ג' שנים
הכיר אברהם את
בוראו ר"ח ור"י
אמרין בן מ"ח הכיר
וכו' נדרים לב, להלן
פמ"ב-ב, פס"ד-ד,
פמ"ג-ג, במד"ד,
פמ"ח-ח, שהשיר
פ"א, תנומה לך לך-ג
תנ"י שם-ד, בבר-א, תנ"י
שם-ג, פס"ד פכ"א (י'
רבות)-ב, לויש
תולדות ק"א, הן האדם
היה ראה שמר"פ"ב-ד,
הן האדם היה ראה
שמר"פ"ב-ד

המילה ואמר לו אז (בראשית יז, א): "והיה תמים", ונימול, חי מאז עד מותו עוד שבעים ושבע שנים
(כמבואר בכתוב בראשית יז, כד, ושם כה, ז), שהם אחת עשרה שבועות-שנים שלמות, וכן היה לדרך
שאמר (תהילים יח, כד): "ואהי תמים", וחי שבעים שנה (במד"ד יד, ג), שהם עשרה שבועות-שנים
שלמות, ומספר שלם של שבוע נקרא "תמים", כאמור (ויקרא כג, טז): "שבע שבתות תמימות" (ר"י).

"היה" — אמר רבי יוחנן (עיי' הערות): לא אמר הכתוב "נח איש צדיק תמים בדרותיו", אלא
הוסיף ואמר "היה", ללמד מכאן כי — כל מי — מן הצדיקים — שנאמר בו: "היה" —
כלומר זוהי היותו — מתחלתו ועד סופו הוא צדיק (עיי' יפ"ח). התיבון ליה — השיבו לו
בשאלה: והכתיב: "אחד היה אברהם, ויירש את הארץ" — ולא אמר "אחד אברהם ירש"
אלא האריך ואמר "היה" — מעתה — מתוך הכלל האמור, תאמר כי משמעות "היה" היא לומר
כאן — הוא תחילתו והוא סופו — ומתחילתו היה אברהם צדיק, והרי מתחילתו היה אצל הרח
אביו עובד האלילים ומוכר הצלמים, כאמור (יהושע כד, ב): "...תרה אני אברהם ואני נחור ויעבדו אלהים
אחרים" (עיי' להלן ח, ט, ז)? א"ל: אף היא — שאתם מקשים עלי — לא תברא — אינה
קושיא השוברת ומפרכת את הכלל הזה, דהא (— שהדי) רבי לוי, בשם ריש לקיש, אמר: בן
שלש שנים הכיר אברהם את בוראו וכו' — והמשך המאמר: "שנאמר (בראשית כו, ה): "עקב
אשר שמע אברהם בקולי, וישמור משמרתו" וגו' — מנין עקי"ב" (לויש כאן מה, ועיי' נדרים לב). של
שנים שמע אברהם בקול ה' ושמר מצותיו, "הא למדת שבן ג' שנים הכיר את בוראו" (תנח"ו לך לך ג, ג),
ומאז שיבר את צלמי אביו, הרי שהיה צדיק מתחילתו, משעמד על רעתו, ועד סופו (וכי"ח בגמ' מגילה יא,
עיי"ש). אבל — ר' חנינא ור' יוחנן, תרויהון אמרין (— שניהם אומרין): בן ארבעים ושמונה
שנה הכיר אברהם את בוראו, וכמו שנדרש למעלה (כו, ג, עיי"ש) שמעשה בניית המגדל היתה כעת
ההיא, ארבע שנים לפני סוף האלף השני, היא שנת ב. תתקצ"ו, ואז היה אברהם בן מ"ח, שהוא נולד
באותה מאה בשנת מ"ח, והוא הוכיח אז את עושי המגדל ונפרד מהם (פרד"א פז, ר"י), והשיי' להלן סד,
ד, ועיי' הערות, ומה אני מקיים — ודרוש, לרבריהם, שלא היה אברהם צדיק מתחילתו, את מה
שנאמר: "אחד היה אברהם" — "היה" — זו היותו מתחילתו — שהיה מתוקן — מתחילה
לכן — להדריך כל העולם כולו בתשובה — מעבודת אלילים לאמונת בה' אחד.

וכן "כל מי — מן הצדיקים, או מן הרשעים — שכתוב בו — במקראות — "היה" — כלומר זוהי
היותו מתחילתו — מתוקן הוא לכך" (שמו"ר ב, ד) — למה שהיה בו בסוף, ומה שנאמר באדם הראשון:
"הן האדם היה" — ומשמעות סוף המקרא שנמנע ממנו לאכול מעץ החיים כדי שלא יחיה לעולם,

14

פרשת נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. מדרש אר"י כל מי שנאמר בו היה מתחלתו ועד סופו הוא צדיק התיבון ליה והא כתיב אחד היה אברהם אמר לו אף הוא לא תברה דהא ר"ל בשם ר"ל אמר בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו ר"ח ור"י אמרו בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו ומה אני מקיים היה שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה. הנה לכאורה לא ידענו תשובתם ו"ל שהיה מתוקן כו' הלא עם כל זאת יצא מהכלל שהניחו כל מי שנאמר בו היה מתחלתו ועד סופו הוא צדיק. ונקדים לזה עוד מדרשם ז"ל (ריש פרשת לך) הה"ד עמך נדבות ביום חילך עמך הייתי בעת שנדבת לשמי לירד לכבשן האש ביום חילך בעת שהכנסת לי כל החיילות והאוכלוסים בהדרי קודש מהדרו של עולם הקדשתיך מרחם משחר מרחמו של עולם שחרתיך לי לך טל ילדותך לפי שהיה אברהם עליו השלום מתפחד ואומר תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד עבודה זרה כל השנים הללו אמר לו הקב"ה לך טל ילדותך מה הטל הזה סימן ברכה לעולם אף אתה סימן ברכה לעולם מה הטל הזה פורח אף אתה עונותיך פורחות. וגם במאמר זה מהראוי לשית לב איה איפה היו ימי ילדותו לו לסימן ברכה אם עבד עבודה זרה כל השנים הללו. וכדי לבוא אל הביאור נזכיר מה שכתבנו (קול יעקב רות) ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום ובמדרש (במקומו) אלמלי באת תמול שלשום לא היו מקבלים אותך כי היום הוא שנתחדשה ההלכה בבית המדרש עמוני ולא עמונית כו'. וכלל הענין הוא כי יש חילוק והבדל גדול בין רות לשאר גרים כי כל הגרים האמנם שכרם אתם מעת נתגייירו ובאו בברית אבל עם כל זאת נגע למו הימים הראשונים שהיו בגיותם כי יפלו ויאבדו. לא כמוהם רות כי כמו שהצליחה ועשתה פרי מעת נתגיירה כן תקבל שכר על שלא באה להתגיייר בימים הראשונים כי לא היו מקבלים אותה אלו באתה קודם ועל כן כל סיבת גירותה היה אך ממה שלא באתה מקודם וכמבואר שם עיין שם. וכענין הזה היה תשובתו יתברך אל אברהם לאמר אין לך לפחד על הימים שהיית עובד עבודה זרה בהם כי זולת מה שלא יגיעך עונש עליהם עוד המה לך לסימן ברכה ועוד בעבורם שכרך הרבה מאד וכמו שנבאר.

דע כי אין תוכחת המוכיח מוצלחת כי אם בשיוכיח רעהו הדומה לו בכל עניניו כאשר ירמוז מה"כ (קדושים) הוכח תוכיח את עמיתך רצה לומר רעך הדומה לך. אשר על כן אמרו ז"ל (יומא ל"ח) הלל מחייב עניים רבי

אליעזר בן חרסום מחייב עשירים כי כשיבוא העשיר להוכיח המסכן והדל יצא ויאמר לו מה תמשילני לך ולכמותך כי ארוחתך ארוחת תמיד נכון יהיה גם אם לא תכין בחוץ מלאכתך לא כן אנכי אם אמנע כפי מיגיעתי כל היום לא אשיג גם לחם לפי הטף. וכמו כן אם יוכיח העני על פני העשיר יענהו עזות ויאמר לו מה מעשיך כל הימים הלא הנך פנוי מכל מלאכה בבית ובשדה ואין עליך שום עסק יטרודך מעבודת שמים לא כן אנכי עסקי הרבים והנשגבים יטרודוני כל ימי לא יתנוני השב רוחי להרגיע גם רגע ומתי אעשה אנכי לבית ה' הא לך שאין התוכחה מוצלחת כי אם מן הדומה לדומה רמה לנו להרחיב הדיבור בזה אם מכבר הוא ענין מבואר ברז"ל (מדרש קהלת) וזה לשונו אילו אחר אמר הכל הבל כו' אלא זה שלמה לזה נאה לומר הבל הבלים אילו אחר אמר זה הפסוק עתה ידעתי כי גדול ה' כו' אלא זה יתרו שלא הניח עבודה זרה בעולם שלא עבדה לזה נאה לומר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים עד כאן*.

ומעתה יזהירו דברי המדרש עמך נדבות כו'. והוא כי אברהם עליו השלום שהיה מכניס נפשות רבות תחת כנפי השכינה כמו שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן אלו היה עובד ומכיר הי"ת מנעוריו באין ספק כי לא היה מצליח במעשהו מאומה כי איה איפה היה בידו להוכיח על פניהם על תועבותיהם ועל עצביהם כי לא אלהים המה כי הלא נגד פניו יענו מאין נודע לך כל אלה האם בחנת בנת כמו לדעת מהותם ועילוי יראתם וכאשר ענו עובדי כו"ם לנביאו יתברך (ירמיה מ"ד) ומן אז חדלנו לקטר כו' חסרנו כל כו'. אמנם אחרי שגם הוא במשך מ"ח שנה עבד את כולם ובחן בהם ובמשפטיהם וחקותיהם היו ידיו רב לו להוכיח על פניהם כי הבל המה מעשי תעויותם והם שמעו רעתם וגנותם והאמינו לקול דברו וזאת היתה הסיבה הקרובה להמשיך לבותם לקרבם לאמונת הי"ת. ועל כן המשפט הוא שיהיה לאברהם

יריעות האוהל

י"מ נמרצו בזה דברי החכם מכל אדם (קהלת ז') טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים. אשר ההרגש מבואר כי לפי התכת פתח דבריו טוב לשמוע כו' מהצורך היה שיאמר אחר כך מלשמוע שיר כסילים והיה מדבר מהתמורות וחילופי הפעולות טוב ברע. אבל לדברינו יאמר כי האיש אשר מעורר הוא מתהלך בתומו יושב אהלים פרוש מעניני העולם הוא איננו מוכשר להוכיח המוטים יען כי איננו יודע בסוג מעשי חפזים כעם ובתהלוכותיהם ובמשפטיהם כמה ברע המה כי רע לא ידע. לא כן האיש אשר מנעוריו הלך בעצת נבערים ובדרך התעלולים ואת כל אשר הם עושים הוא היה נושה ואחר כך נחם אל לבו ויעזוב דרכו ושב עד ה' הוא הראוי להוכיח במישור לחיותו יודע דרך הרשעים ובקי בערמומיותיהם וזרות מעשיהם. והוא טוב לשמוע גערת חכם (ומלת חכם יהיה תואר הפעולה ולא הפועל ועל דרך אם חכם לבך) מאיש שומע כו' כלומר מאותו איש שהיה שומע מעורר שיר כסילים והוא תואר על עצת כסילים הנבערה:

משכורת גם על הימים הראשונים שעבד בהם עבודה זרה וגם הם יעלו לחשבון ימי צדקתו. וזהו עמך נדבות ביום חילך* עמך הייתי בעת שהכנסת לי כל החיילות והאוכלוסים בהדרי קודש מה של עולם הקדשתך מרחם משחר מרחמו של עולם שחרתיך לי כלומר טרם מרחם יצאת הקדשתך לי להודיע שמי בעולם ועל כן לך טל ילדותך לפי שהיה אברהם עליו השלום מפחד ואומר תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד עבודה זרה כל השנים הללו אמר לו הקב"ה טל ילדותך מה הטל הזה סימן ברכה לעולם אף אתה סימן ברכה לעולם כלומר לא זאת שלא תענש עליהם אבל עוד המה לך לברכה וכמדובר.

ומעתה יתבארו גם דברי המדרש שלפנינו ונאמר שהנחתו קיימת כל מקום שנאמר בו היה מתחלתו עד סופו הוא צדיק ומה אני מקיים אחד היה אברהם והלא עד מ"ח שנה לא הכיר את בוראו על זה באה התשובה שהיה מתוקן להדריך העולם כולו בתשובה מה שאין מקום לזה בלתי כמה שעבד עבודה זרה בימים הראשונים ועל כן גם המה יעלו במספר ימי צדקתו וכנזכר לעיל.

ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ. הנה כדי לפרש מלת הארץ כפשוטה מוסב על האדמה כהוראתם בכל מקום נאמר בזה על דרך המליצה ועל פי דרכנו נעמוד על טעם קללת האדמה בעבור האדם וכאמרם במדרש והנני משחיתם את הארץ אפילו ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחה ונטשטשה. והוא כי הנה הקב"ה הטביע בכח הארץ להצמיח צמח לחיות כל חי אשר על פני האדמה והוא רק על ידי קיומי המצות אשר יעשה אותם האדם ועל ידו כל הנבראים ישיגו מחיתם וכמו שהארכנו בזה בפרשה הקדומה. אשר על כן

שפת היריעה

א ועל דרך הפשט נוכל לבאר המאמר אשר כוונת הכתוב לבאר לנו ההבדל בין אבינו אברהם ע"ה ובינינו. והזכיר באברהם מעלה יקרה מה אשר אתנו אין לנו מאומה מן המעלה הזאת והזכיר ג"כ אצלנו מעלה מה שלא היתה באברהם אבינו. כי הנה אברהם אבינו ע"ה היה לו מעלה אשר בן שלש שנים הכיר את בוראו שנאמר עקב אשר שמע כו' (נדרים ל"ב) כמספר עקב ואנחנו נאמר אצלנו כי הילדות והשחרות הבל (קהלת י"א) ואנחנו יש לנו מעלה מה שלא היה לאברהם כי אנחנו נולדנו בקדושה מלידה ומבטן לא כן אברהם כי אביו היה תרח ואמו אמתלאי בת כרנבו (ב"ב צ"א א') וזהו שאמר דשבת זרעו של אברהם עמך נדבות ביום חילך שהמה בהדרי קודש מרחם משחר מלידה ומבטן וזאת לא היתה לאברהם. והזכיר לאברהם מעלה מה שאינה אצלנו לך טל ילדותך כי הוא היה לו גם ימי הילדות כי בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו ואנחנו עלינו אמר הכתוב כי הילדות והשחרות הבל.

בעת אשר בני האדם ירעו וישחיתו דרכם וגוזלים וחומסים זה מזה אזי הארץ תחמוס הכל ותשים לפיה מחסום בלי להוציא מאומה ממש כאדם העושה סעודה בעבור קרואיו ומושיט לכל אחד מנתו לפי כבודו ובמושכם על הלחם התחילו כל אחד לפשוט יד למנת חבירו וחטפו זה מזה עלה על רוחו לחמוס מכולם בלי להושיט להם מאומה. כן אם רואה הוא יתברך גזל בעולם יביע אומר אל הארץ שלא תתן יכולה ולא תוסיף תת כחה להם. והאמנם מתחלה אין החמס רע רק למקצתם רצה לומר הנעשקים ויפה להעושקים והחומסים אולם אחר שהארץ תחמוס הכל אז רע לכולם יחד. וזהו קץ כל בשר בא לפני רצה לומר קץ כל ב"א ובע"ח והטעם כי מלאה הארץ חמס מפניהם רצה לומר מפניהם ועל ידי מעשיהם מלאה הארץ חמס ומוכרחת לחמוס את כל בלתי תת כחה להם ומאז רע לכולם.

ובזה יתכן מה שאמרו ז"ל במדרש והנני משחיתם את הארץ משל לכן מלך שהיה לו מינקת כל זמן שהיה סורח היה מניקתו נרדית כך הנני משחיתם את הארץ כו'. והוא כי הארץ להיותה המגדלת את כל חי והמכינה צרכי האדם והנבראים כולם ובעת הכריאה היה ברכתה רב מאד עד שעל ידה נטו כולם מדרך הטוב כי שמנו עשתו ויבעטו בכבוד ה' יתברך על כן היה הצורך להמעיט ולהקטין הטובה הלזו לקלל האדמה עבורם ממש כהמשל שהביאו ז"ל. ועל כן אחר המבול אמר ה' יתברך לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו כו'. כי הנה רעת האדם הוא על דעת ובחינת הזרעים והנטיעות אשר רעת גידולם הוא לא מב' סבות אם בעבור רעת הזרע הנזרע והשורש הרע אשר בארץ או על ידי העדר השגחת בעל השרה שלא סייר נכסיו ועלה קמשונים כן רעת האדם על הארץ אם שהוא מפאת תולדתו כענין הכתוב וזרו רשעים מרחם או שנתקלקל מסיבת מגדליו ואומניו אשר לא חסרו לנפשו מכל מה ששאלו עיניו וכוזה תקשיח לבבו מיראת ה' כמאמר וישמן ישורון ויבעט. והנה האדם אשר עשה אלהים מראש העיד עליו הכתוב ואמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד כי האלהים עשה את האדם ישר וטוב באין ספק אבל קלקלו לא היה זולת על ידי רוב הטובה כמאמר המדרש (פרשתנו) עוד כל ימי הארץ זרע כו' מי גרם להם שימרדו כי לא על ידי שהיו זורעים ולא קוצרים יולדים ולא קוצרים כו' והיו זורעין אחת למ' שנה. וזהו מה שכתוב (בראשית) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ כלומר על ידי הארץ ומסיבתה שהיה ברכתה מרובה ולעילה זו נתקלה הארץ ברור המבול ונמח ממנה ג' טפחים לא כן אחר המבול שכבר נשארה זוהמת מעשיהם הרעים ונשתרבה להבאים אחריהם (אשר על כן לא חזר העולם לשלימותו שהיה קודם המבול אבל עוד נתחדשו חליים ונתקצרו שנות האדם כמבואר במדרש (שם) מעשה באחד מגדולי הדור שהיה חושש את

← א' יש * וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: ב זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר | אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר

לקט בדיר

רש"י

(א) אונגות דברים, מלשון (ויק' כ"ה י"ד) אל חונו איש את אחיו, ובבראשית רבה א' ב' שלח יהיו מונין את ישראל פירש"י לשון (ישע' מ"ט כ"ו) והאכלתי את מוניך את בשרם עב"ל, וביומא ס"ו: ד"ה השטן פירש"י ו"ל: יר הרע משיב עליהם חסובה להטעות את ישראל ולומר שהמורה אינה אמת כי מה תועלת בכל אלו לך נכתב בן חוק אני ה' גורמי עליכם עב"ל: (ב) מה ענינה, ולמה לכם זאת, ולמה לא די להעביר הטומאה ולטבול גופו, ומה טעם שטעט אפר מצרית את הטומאה: (ג) לשון רש"י ביומא ס"ו: חוק משמע שאינו אלא גזירת המלך, כמו (ש"א ל') וישמיה למוק, ויש אוחה יוסף לחוק (ברא' מ"ו) עב"ל, ואין להקשות שכמה פעמים מנינו בחזרה חובה חוקה במצות שיש להם טעם נכון גלוי לכל בר דעת, כגון זאת חקת הפסח, אין זו קושא כלל, שאין חובה חוק אומר שאין לה טעם, שאין המלך מלכות של חסד גזר על עמו גזירות בלי טעם, אלא פעמים רותה בהעלם הטעם מטעמים שונים, ופעמים מגלה טעמו, ופעמים ידוע ומזון הטעם, אבל כל פקידה וזויה ומשפט היולא מן המלך אל עמו ומן האדון לעבדו או מן האב לבנו ומן הרב לתלמידו כולם יכולים להקראות חוק, שכל שלא נתלה הצווי בטעם אין הטעם מעלה ולא מוריד, ואין להתחכם רק לקבלו בחוק ולא יעבור, עם כל זאת ישנם מקומות שבהכרח לפרש חובה חוק דוקא על מצות שאין טעמים ידוע, כגון אם אמר הכתוב כמה לשונות ביחד כגון (שמות ט"ו כ"ו) והאונת למצותי ושמרתם כל חקיי, פשוט הוא שהכוונה על גזירות שלא נודע טעמם, וכן כמה שלפנינו חוק ממה שכל המאמר מיותר, הלא אין לו שחר לכאורה, בשלמא לקמן סוף פסוק יו"ד שהתחיל לבאר דיני הטמאים שפיר מה שאמר והיתה לבני ישראל וגו' לחקת עולם, וכן בפסוק י"ד זאת חמורה אדם כי ימות וגו' שפיר, אבל כאן שצא לצוות לא לעורר להבין אפר פרה מה זה הקדמה זאת חקת חמורה, ולכל הפחות היל"ל אמר דבר אל בני ישראל זאת חקת חמורה, ויש עוד להקשות למה אמר ב' לשונות חקת חמורה, וכי זה כל חמורה, היל"ל זאת חקת חמורה או הטומאה, ולמה ב' פעמים חובה לאמר וכו', אלא ודאי בהכרח לפרש עו"ה (ואת) פרשה זאת של אפר פרה (חקת חמורה) תהיה אללכס מאותן מצות שחמורה שהם גזירה בלי טעם כדי להשיב חסובה לכל שואל ומשיב ומקנטר, שאין אלו מהרהרים אמר גזירת מלכינו ב"ה (אדה"ח - כ"י - רעוד): (ד) משום דקשה, הלא משה לא נחשק בזה, אלא אלעזר מתחלה ועד סוף, גם לא היה לצורך משה אלא לישראל, למה אמר א"כ אלך, בשלמא ב'

אור החיים

יט) ב. זאת חקת חמורה. לריך לדעת למה כינה למצוה זו שם כללות חמורה, שהיה לו לומר זאת חוקה וגו' או זאת חקת הטומאה או חקת הכהכה כדרך אומרו (שמות י"ג) זאת חקת הפסח, ואין לומר שנתכוון להצריך טהרה אפר פרה לעסוק בחמורה, כי לא כן מנינו לרז"ל שאמרו (ברכות כ"ג). שאדרכא אין דברי

אור בדיר

(א) וכן באפר פרה הוא דוקא טומאה מת.

אור החיים

הרי הוא כמו שלא נגע הא למח זה דומה לכהמה שנגעה וכו' עד כאן, והנה ההבדל שבו חורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמטעות קבלת החורה שזולת זה הנה ככל הגוים צית ישראל, ומעשה טעמנו לוף דבש אמרי אל כמה שאמר זאת חקת חמורה פירוש חקת זו של הטומאה ותנאי הכרתה חסוד מכחורה, כי על ידי שקבלו החורה נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפליים) האזים להדבק בהם להוחס חסובה של קדושה עליונה בחייהם גם במוחס, בחייהם שצנוגע כמה או וזהו עליו וכדומה חדבק בהם הטומאה שצמח זה חספון להפרד אם לא צמח גדול אשר חקת ה' צמחה האמורה צענין של פרה אדומה, וצמחה גם כן חסרבה הטומאה כאומרם ז"ל (ב"מ קי"ד): בפסוק אדם כי ימות וגו' ישראל מטמאים באהל חקת חובה מטמאין באהל, וכבר המשלתי במקום אחר ענין זה לב' כלים שהיו אלל בעל הבית אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אוחס והוליאם חזון מהדרר אוחס שהיחה מלאה דבש מתקבלים נה על הזבובים והרמשים ואוחס שהיחה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קלה מהרמשים לא ישור לשל דבש, כמו כן אדם מישראל שמה לכיותו מלא קדושה המחוקקת והעריבה בללח הנפש ונחרוקן בגוף יתקבלו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה החוזבים חמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, וזהו יעמא באהל ואפילו אלף בחים מקורים ואחת שחובה להצרתה הטומאה חמלה כל החלל המקורה, זה שאין כן אשר לא מרע ישראל להיותו מושלל הקדושה אין כל כך החקצנות הטומאה אלא חלק חממה הנדבק בגוף, ואשר יסודצ הכל הוא חמורה, וזהו מלאחי נחת רוח למה כשזוכה ה' פסח בעגרים הקפיד ה' על ב' דברים, הא' דין ערל וזהו חמור כאומרם ז"ל (שמו"ר י"ז) בפסוק ואתעבור עליך

אור בדיר

(א) ע"ת וכת דליה. (ג) פי' טומאה מלאך המות יש עליו, ומטמא בנגע ולא באהל. (ד) זה דוקא כשאין ענה. (ה) פי' הגם שצטעם שחיעת הפסח לא היה דינם כגוי שהרי משבו ידיהם מע"ו, אבל היה דינם כגוי. (ו) שקיימו הגם שלא ידעו טעמה, א"כ אין לך מצוה שלא יקיימוה. (ז) ששורש בהם האמונה. (ח) פי' ב' דברים אני רואה, שה' הוא המלוא, ושהוא הוא לאמר לישראל.

אור החיים

דבר זה על עיקר המצוה מצוה ה' לישראל, ולא
 לאמר בפסוק ראשון וחזר לומר פעם ב' לאמר, עוד
 לריך לדעת למען לא הקדים מאמר דבר אל בני
 ישראל קודם מאמר זאת חקת החורה על זה הדרך
 דבר וגו' זאת חקת החורה. אכן לזכר שכל מצוה
 החורה הם שכליות ושמעיות, שכליות שהשכל
 מחייבם (כגון כבוד אב ואם גניבה גזילה אונאה
 רציחה וכדומה, שמעיות) שבה כי זו שבה בצורה,
 יום טוב על הכנס שנעשה לנו בהם, עבודה זרה שלא
 לעבוד זולת אלהינו כי הוא המוליד אותנו וגו'
 וכדומה לזה, וזה הוא טעם הנגלה, ואין לך מצוה
 ומצוה שאין בה עוד סודות ועלמים הנגלים למשה
 ולאדם ראוי (המשיג לקנות קנין החורה צמ"ח
 דברים השנויים במשנת חסידים (אבות פ"ו) שאז
 מגלים לו רזי החורה שגילה ה' למשה צמיני, ומשה
 גם כן גילה לישראל בני דורו סודות הנסתרים
 וטעמי המצוה ויסוד כל דבר. וצמח שלפניו ז"ל כי
 אליו שיסחום הדברים ויאמר להם הדבר כחוקה
 בלא טעם, והוא מה שהעיר אותנו באומרו וידבר
 ה' אל משה וגו' לאמר לישראל פירוש ומה הוא
 המאמר שזכר לו לומר להם, זאת חקת החורה
 פירוש מצוה זו היא חקת החורה כן זכר ה' לאמר
 להם, וכאלו אמר הכתוב אשר זכר ה' לאמר להם
 הוא זאת חקת החורה, ומתוך הדברים אחר למד
 שנאמר למשה דברים מוטעמים במצוה (זו) אלא
 שמה שזכר עליו לאמר הוא חוקה, וצדק לא
 יתבעוהו ישראל לומר להם טעם הדבר כיון שה'
 זכר עליו לומר הדבר בחוקה. וצדק נחישצו
 הדקדוקים, גם נחישצו למען לא הקדים מאמר דבר
 וגו' למאמר זאת חקת וגו' כי מאמר זאת חקת
 החורה היא מצוה ה' על מצוה (ה') שיאמר לישראל
 שה' זכר לו שיאמר להם מצוה זו כחוקה, ומאמר

אור בהיר

ב' חשי' בלא זוי. (י) מלשון הנזה, כלומר יש טעם בדבר. (יא) אדם הראוי להשיג. (יב) פי' ב' דברים זכר ה' בזה כאן
 למשה, ה' שיאמר לישראל הלכות פרה בכל פרטיה, וזה מתחיל מאומרו דבר אל בני ישראל ויקחו וגו', כי מאמר הקודם לה שהוא מצוה
 על מצוה, כלומר זכר עליו שיאמר המצוה בחוקה, וגם זוי זה לריך שיאמר לישראל, והם ב' מאמרים, על כן לא כלל אותם בדיבור
 אחד. (יג) הלא לא אלו אל משה לקחו דכתיב ונתתם אותה אל אלעזר, ולמה א"כ אמר ויקחו אליך. (יד) והיל"ל
 שיקחו. (טו) שנמצאה זו לריך לעשות על דעת משה באשר לא נודע טעמה לאחרים.

מוקא דלא פליק עקה נירא: ג ונתתגין יתה לאלעזר פתגא ויפק

אין-פה מום אשר לא-עלה עליה על: ג ונתתם אתה אל-אלעזר פתגן

רשי"י

תמימה באדמימות (ה) שחס היו בה שתי שערות
 שערות (פסוקי - פרה ב' ה'): (ג) אלעזר. (רא"ם), גם משה היה מדליק את המנורה בז' ימי
 המלוואים (ב"ב), או אפשר באופן אחר, הלא דבורו של
 הקב"ה היה בלשון רבים אל משה ולא אהרן, גם אמר הכתוב „ונתתם" אותה אל אלעזר וגו', מן הסתם פירושו אדם משה
 ואהרן חמנו אותה אל אלעזר, א"כ למען באמצע אמר לשון יחיד, היל"ל „דברו" אל בני ישראל ויקחו „אליכם" (לברוש),
 והענין למען דוקא במצוה זו הקפידה חורה למלוואה במשה, אפשר שהוא משה ידע טעמה וכל סודותיה, שרק לומר לישראל
 זכר הקב"ה בחוקה, לזה כל פרות שעשו אמרו וכיוצו על דעת משה שעשה פרה במדבר (אדה"ח), ואפשר שטעם זה זכר
 הכתוב להניח למשמרת מאמר זה דוקא (ג"א), גם כולם לריבים לאמר פרה של משה שהיה נתון בהר המשחה לדורות
 (מהרי"א): (ה) פי' בהכרח לקשר חיבת תמימה לחיבת אדומה, ואינה מאמר בפני עצמה שהיא חמים בלא מום, שזה
 כתיב לבדו אשר אין בה מום (רא"ם), והגם שאפשר היה לדרוש חיבת תמימה על דברים אחרים (עיין במפרשים), כאן
 דברים מוכיחים, מדכתיב החורה אלל אדומה כגרה היא שהיחור בל לומר תמימה באדמימות, וכן כתבו החסידים בסולין י"א
 ד"ה טעם עיי"ש, ובלא חיבת תמימה היינו אומרים שחס ריבה אדומה נקראת שפיר פרה אדומה (ג"א): (ו) לדוגמא
 נקט שערות, ולא דוקא, שכל גוון שיהיה אין עוד תמימה באדמימות (רא"ם), ואפשר שזכרתי נקט שערות, שהגם
 שזכר לומר הרי שמור אדם הוא אלא שלקה אעפ"כ פסול (שהכתוב אומר תמימה באדמימות פי' בלי ליקוי) וכ"ש שאר
 מראות (מ"ל), ומה שאמר „שתי" שערות זה האמת, כי כל שיעורין הלכה למשה מסיני (רא"ם), אבל אין ראיה ממה
 שידענו שאין שער פחות משנים, שהלא בכתוב לא נזכר חיבת שער, ומתוך מזה עיין בפ' חזריע בפסוק י"ג ג' ושער נגנע
 וינקט בהיר אדם ה' שהבאחי לשון הרמב"ם ז"ל „ובא הקבלה מיעוט שער ב", ועל זה אין להוסיף וממנו אין לגרוע:

אור החיים

על הדינים, אדומה כי הוא זה סימן חגבורת
 הדינים, תמימה באין שער שחור, וכן אמרו ז"ל
 (פרה פ"ב) ב' שערות שערות פוסלות אותה, ולא
 שערותיה לבד אלא אפילו קרניה ועלפיה לריבים
 להיות אדומים (שם). אבל שערות ואין לריך לומר
 לבנות פוסלות, אשר לא עלה עליה עול כי העול
 ימתק הדינים צמוד מאמרם (ברכות ה'). יסורין
 ממרקין כל עונותיו של אדם שהם בחינת הדינים,
 גם שריפתה באש הוא בחינת הדינים, ובתקבולות
 הדינים באפר יעשו הכרח לעומתה הדבוקה
 באדם מהמת שגם היא אינה אלא רעוע רעב מצד
 יסורי המשפט. וראיתי בספרי זוטא ופסקו רמב"ם
 בפרק א' מהלכות פרה אדומה אין לוקחין עגלה
 ומגדלין אותה שנאמר ויקחו וגו' פרה ולא עגלה עד

אור בהיר

(טו) והוא מיותר.

(ויקרא יח, טז) 'עֲרוֹת אֲשֶׁת אַחִיהָ וְגוֹ' וּבִלְא פְּנִים (דברים כה, ה) 'יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וְכָתִיב בְּעֲרוֹת אֲשֶׁת אָח (ויקרא כ, כב) וְשִׁמְרָתֶם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְכָל־אִשִּׁים (דברים כב, יא) 'לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנֶיךָ וְסָדִין בְּצִיצִית מִתָּר וְכָתִיב בָּהּ חֻקָּה (ויקרא יט, יט) אֶת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ שְׁעֵיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּכָתִיב (שם טז, כו) וְהַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעִזָּאזֹל יִכְבַּס בְּגָדָיו וְהוּא עֲצָמוֹ מְכַפֵּר עַל הָאֲחֵרִים וְכָתִיב בָּהּ (שם שם, לד) וְהִיתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם פֶּרֶה מִנִּין דִּתְנֵן (פרה ד, ה) שֶׁל הַעוֹסְקִין בַּפֶּרֶה מִתְחַלֶּה וְעַד סוֹף מְטַמְּאִין בְּגָדִים וְהִיא גוֹפָה מְטַהֶרֶת בְּגָדִים וְכָתִיב בָּהּ חֻקָּה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה'.

מסורת המדרש
לא תלבש שעטנו וכו'
עין מכילתא יתרו
במד' פי' (זכור את יום
השבת) ספור תצא רלג
יבמות ה'... וסדין
בציצית מותר ראה
שבת כה: עריות פי' י'
עין מנחות מ. ויק"ד כב
י. דבי' פי' ט. שהשיך
פי' טו. א. ע"ע ספר
תצא ולה. כל העוסקים
בפרה מטמאין לעיל
סמ"א ושי"ג.

"ערוות אשת אחיך לא תגלה", שלא ישא אדם את אשת אחיו אפילו לאחר מות אחיו, והיא בכלל כל "עריות" שאסרה תורה, שלא ישא אדם, מקדובותיו, ובלא בנים — אם מת האח והשאיר אשה אחריו, אמרה תורה: "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו, לא תהיה אשת המת החוגה לאיש זר, יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה", ועל זה יצר הרע מסית לומר "אם כשאין בנים אין אסורה, אין טעם לאסרה כשיש למת בנים", וכתוב — לכן — בערות אשת אח (ויקרא כ, כב): "ואיש אשר יקח את אשת אחיו... עריונים יהיו, ושמרתם את כל חקתי", שהגם כי "כל חקתי" מוסב אל כל "העריות" האמורות שם למעלה מכן בפרשה, שהינן "חקות" (עין יומא שם), וכבפרשת "אחרי מות", שהכתוב קורא להן כן ואומר לפנין (ויקרא יח, ה): "ושמרתם את חקתי", ואחריו (שם שם, כו): "ושמרתם אתם את חקתי", כאן סמך הכתוב "אשת אח" אל "חקתי", ביחוד, לומר לך שלא תהרהר אחר "חקה" זו, וכאמור: "וכלאים" — שנאמר בתורה: "לא תלבש שעטנו, צמר ופשתים יחדו", וסדין — של פשתן, שהוא עשוי להתעטף בו כמלבוש לאיש, שהוא חייב — בציצית — כשיש לו ארבע כנפות (עדיות ד, י), והציצית של צמר, בזמן שיש "תכלת", שהוא צמר כבשים צבוע ברם חלזון, שבמקרה זה מצות "עשה" של ציצית רוחה את "לא תעשה" כל כלאים בבגד (עין מנחות מ.), סדין זה בפשתנו וצמר — מותר — בלבישה, וכתוב ביה — לכן — "חקה", באיסור לבישת כלאים: "את חקתי תשמרו, בהמתך לא תביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים, ובגד כלאים, שעטנו, לא יעלה עליך", לומר שלא תהרהר אחר "חקה" זו: "שעיר המשתלח" — דכתיב: "והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה", השעיר הזה מטמא את העוסק בו, והוא — השעיר — עצמו מכפר על האחרים — על כל ישראל כולם, "לטהרם" מכל חטאתם, כאמור שם בפרשה, הכי הוא "מטמא" והוא "מטהר", וכתוב ביה — לכן — "חקה", במעשה עבודת יום הכפורים: "והיתה זאת לכם לחקת עולם, לכפר על בני ישראל מכל חטאתם, אחת בשנה", לומר שלא תהרהר אחר "חקה" זו: "פרה-אדומה", מנין — שגם היא בארבעה האלה, דתנן — ששינוי במשנה: "כל העוסקין בפרה — האדומה — מתחילה ועד סוף, מעת שריפתה ועד הויית מי אפדה, טמאים הם בכך עד שהם — מטמאין בגדים" — שהם לבושים בשעת מעשה, וכאמור בה בתורה (עיי"ש), והיא גופה — אינה עשויה אלא להיות — מטהרת בגדים — ואדם, מטמאת מת, "מטהרת טמאים ומטמאה טהורים", וכתוב בה — לכן

← א. יט. ב) 'וַיִּקְחוּ אֵלֶיהָ פֶּרֶה אֲדָמָה' אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשֶּׁה לָךְ אָנִי מְגַלָּה טַעַם פֶּרֶה אֲבָל לְאַחַר חֻקָּה דְאָמַר רַב הוֹנָא כְּתִיב (תהלים עה, ג) 'כִּי אָקַח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט' וְכָתִיב (זכריה יד, ו) 'וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא לֹא יִהְיֶה אוֹר יְקָרוֹת וְקַפְאוֹן' יִקְפְּאוּן' כְּתִיב דְּבָרִים הַמְּכַסִּין מִכֶּם בְּעוֹלָם הַזֶּה עֲתִידִים לְהִיּוֹת צוֹפִים לְעוֹלָם הַבָּא כְּהַדִּין סְמִיא דְּצַפִּי דְּכָתִיב (ישעיה מב, טז) 'וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים בְּדַרְךְךָ לֹא יָדְעוּ' וְכָתִיב (שם שם, טז) 'אֵלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזַבְתֶּם' אַעֲשֶׂה אֵין כְּתִיב כָּאֵין אֵלֶּא 'עֲשִׂיתֶם' שְׁכַבְר עֲשִׂיתִי לְרַבִּי עֲקִיבָא

מסורת המדרש
א"ל הקב"ה לכשם
לך אני מגלה לך
פרה זכר תחומא כאן
ח. תניי כה. ספיר פ"ד.
ג. מדרב פ"ד לט.
ל"ש כאן תשנט
(כה"ע). כי אקח מועד
ראה ש"ש ע"י י"ש
תהליף תתי. והיה ביום
ההוא זכר ל"ש ישעיה
תב. זכריה חפ"ה. ראה
נ. דכתיב
פסחים ג.
הולכתי עורים רבי
עין זוהר ח"ג רפ"א:
אלה הדברים עשיתם
וכו' עין ויק"ד כו. ד.
תחומא ותני דברים א.

— "חקה", כאמור כאן: "זאת חקת התורה", שלא להרהר אחר חקה זו מלקימה (ועיין עוד לעיל סו"א י).

ו. 'ויקחו אליך פרה אדומה', "אליך" — אל משת, וכאשר — אמר רבי יוסי כרבי חנינא: אמר לו הקב"ה למשה: "אליך", לך אני מגלה — סוד — טעם פרה — אדומה, זו, אבל לאחר — היא — חקה, שאין להבין טעמה, וכנדרש למעלה (בספ"ק ג.). שאפילו שלמה המלך ברוב חכמתו לא עמד על סוד טעמה, אלא, דאמר רב הונא: כתיב — במזמור הנדרש (ע"י ב"ר סו, ב.). במתן תורה: "כי אקח מועד, אני מישרים אשפט", שכך אומר הקב"ה: "לכשיבוא אותו מועד" שנאמר — לדניאל (דניאל יב, ז.): "כי למועד מועדים וחצ"י, הוא מועד אחרית הימים, מועד הגאולה העתידה לבוא, אותה שעה — אני מישרים אשפט" (ש"ש, ע"ח). "אגלה סודות טעמי משפטי להבין שהם ישרים ולא בלתי מובנים כחוקה וגזירה שאין לה טעם", וכתוב — עוד, בחזון אחרית הימים מפי הנביא: "והיה ביום ההוא, לא יהיה אור יקרות, וקפאון", ותיבת "וקפאון" זו כך היא נקראת אבל — "יקפאון" — הוא — כתיב — שלה בספר, לדורשה "וקפאון", ובבלשון ארמית "יצופו" (ראה במ"ב ו, ו. ובתרגום שם. וכרש"י בפסחים ג.). וכלומר, כל — דברים — של "אור" (גמי שם), תורה — המכוסין מכס, ישראל, ויקרים לכן מלהשיגם בבית אנוש — בעולם — הזה, עתידים — הם — להיות צופים — יצפים לכס" (תניי כאן, כד.). ועולים למעלה מתחת לפני כספים ומתגלים לכס, כדבר הנעשה קל ועולה וצף למעלה מתחת לפני המים אל עליונו ומתגלה לראות מה שעניניהם לא ראו מלפנים, כהדין סמיא דצפי — כסומא הזה כשהוא מתפקח ומתחיל לצפות ולראות דברים חדשים לו, וכמו — דכתיב — עוד בחזון אחרית הימים מפי הנביא: "והולכתי עורים בדרך לא ידעו ובנתיבות לא ידעו אדריכס, אישם מחשך לפניהם לאור, ומעקשים למישור", שיפקח אז הקב"ה את עיני ישראל לראות ולהבין בחכמה בסודות מצות ה' (וכבוה"ק ואתחנן רס"א: עיי"ש), שלא היו יודעים, ללכת בהם באור וברצת ובמישור, וכנדרש, וכתוב — בפסוק ההוא בסמוך ומיד: "אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם", ואילו — "אעשה אותם ולא אנובם", בלשון עתיד, כמובן על מה שהבטיח למעלה מכן על העתיד — אין כתיב כאן, אלא: "עשיתם" ולא עזבתם, בלשון עבר, וכלומר, שכבר עשיתי לרבי עקיבא וחבריו — בעולם הזה, אשר —

מחן ירחמיאל ירחק צבתי מאלכסנדרי

אם מתבונן האדם איך ומה הושפל והורד מצדו עד שניטל ממנו עזר העליון, ועד כמה הוא מרוחק ומגושם, ממילא כשמרגיש בשפלות ערכו ושאינו לו שום ענה ומנוס ומפלט, ונעשה צלמה נכנע ושפל ומקרע לבו לקרעיס, אז נכח העניויות ובלצו הנשצר הקצ"ה חומר לו חחירה מתחת כסא כבודו ומרחם עליו ופוחח לו פוחח לחשובה, כמו שמצינו במנשה [ע' לעיל פ' בא מאמר א' באריכות]. וחס"א (ברכת יוצר דש"ק) ויום השביעי משבח ואומר. מזמור שיר ליום השבח טוב להודות לד', שהשבח קודש מטיב בהטבה איבריו של אדם שלא ישחוקו ויכספו לשום דבר שבעולם רק לעשות רצון הבורה, שכ"ו

שאיבריו ש"א מלוכלכים אין לבו משחוקק לטוב, וכמו"ש דהע"ה (תהלים מ', י"ז) השגוני עונותי ולא יכולתי לראות, והש"ק מטיב ומשבח את האדם ורואה שטוב להודות לד', וזהו ואומר טוב להודות לד'. וזהו שמועיל תשובה בש"ק אפי' על פגם המוח. וזהו שאחז"ל (שבת קי"ה) כל המענג את השבח וכו' היינו צמה שעושה תשובה בש"ק. וזהו שאחז"ל אפי' אם חטא בע"ז כדור אנוש, שפגמו באמונה ואמרו אין כבודו להשיג בתחומים, עכ"ו ע"י שמירת שבת קודש כדת ממילא צא לחשובת המשקל בהנ"ל וע"י זה מוחלין לו: [ע"ע לקמן פ"ר ויקהל, ששי"ך לפרשה זו]

תשובה
תשובה
י"ש.
י"ירה
לס הוא
עוררות
ז"י זמן,
הכלל
ישראל,
ד נטוע
ל יעקב
ק"ה
המר
תשובה
תשובה,
נס הוא
נקודה
דברי ד'
ד מעט
ישראל
תפללים
וס זה,
הזוה"ק
אחעברו
בש"ק
(זוה"ק
ממקום
ובטחון
להמות,
להכנעה
אמור'
חמורות
והחטא
הפי'
אפי"כ

פרשת פרה

חסרון אמונה ר"ל, תבוא פרה שאין לה שום טעם רק הכל מצד האמונה וחכפר על מעשה העגל חסרון אמונה ר"ל. וכעין זה פירש עט"ר א"ז הה"צ זלללה"ה הפסוק (תהלים קי"ט, ס"ו) טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האמנת, היינו מי שחפץ לעשות רק המצוה שיודע טעמה ומצין בהשכל, אבל אם אינו מצין אינו חפץ לעשות המצוה באמונה לבד, מסתירין לו מן השמים הטעם וכוונת המצוה, יען כי לא צאלה חפץ ד', רק לעשות המצוה באמונה שלימה [אף שלא נדע, לזאת ביקש דהע"ה הודיעני ד' טעם ועריבת המצוה, כי אף אם לא אדע טעמה אעשה אותה באמונה שלימה] לזאת אל חסתר ממני טעמה ולמדני. וזוה פירש כ"ק אמר"ר זלללה"ה ז"ע דברי המדרש (במ"ר י"ט, ד') לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חוקה, היינו דמרע"ה לא חטא בחטא העגל ולא נצרך להתיקון היה ולכך גילה לו הקצ"ה הטעם ממצוה זאת, אבל לאחרים שפגמו באמונה בחטא הנ"ל, להם מוכרח הדבר להיות חוקה בלי טעם, למען יזכרו להם חטאם ע"י אמונת המצוה הזאת. ולהבין

76 [א] דברי כ"ק אימן מורינו ורבינו הרב הק' סבא קדישא מוהר"י מווארקא זלללה"ה, כאשר שמענו מכ"ק אמר"ר זלללה"ה ז"ע, והוא על קושיית הבאמ"ח ופה"ק הלא ר' משה הדרשן גילה לנו טעם פרה (רש"י במדבר י"ט, כ"ב) ומדוע נקרא חוקה, [אם אמנם כי צלמה אינו קושיא כי החוקה הוא שמטרה טמאים ומטמא טהורים] וכ"ק רבינו הק' הנ"ל תירץ קושייתם, והוא, כי ידוע אשר עיקר חטא העגל נלמה מחסרון אמונה [והיינו כי אמונה נקרא בזמן שהשכל אינו מאיר והמוח אינו צהיר וכד"א (תהלים ז"ב, ב') ואמונתך בלילות, ודור הזה כאשר חסר להם מרע"ה שעה קטנה והשכל לא האיר להם כ"כ מיד עשו מה שעשו], והתיקון הוא תשובת המשקל החחוקות האמונה, היינו להאמין בפשיטות אף שלא נדע ולא נשיג בשכלינו אעפ"כ נאמין במצות הש"י, וזה הוא דברי ר' משה הדרשן, יען שהפרה הוא חוקה בלא טעם ולא נדע ונשיג שום טעם עפ"י שכלינו ואעפ"כ אנו מקיימין אותה, ע"כ הוא תיקון לחטא העגל,

סא חבלי רשעים עוֹדְנִי תוֹרְתֶךָ לֹא שְׁכַחְתִּי: סב חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ עַל מִשְׁפָּטֵי צִדְקֶךָ: סג חֵבֶר אֲנִי לְכַל־ אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וּלְשִׁמְרֵי פְקוּדֶיךָ: סד חֲסֵדְךָ יִהְיֶה מְלֵאָה הָאָרֶץ חֶקֶךָ לְמִדְנֵי: פ

רש"י

שהיא הטובה שנוֹנֵן: (סא) חבלי רשעים עוֹדְנִי. קיעות של רשעים שלוני, כלל יאכל עד (נראשית מט

מצודת דוד

(סא) חבלי רשעים. חבורות רשעים שללו אותי, ועם כל הצער הזה לא שכחתי תורתך: (סב) על משפטי צדקך. על משפט הצדק שעשית ברשעים שונאי נפשי: (סג) חבר אני. אוהב ורע לכל היראים ממך: (סד) חקיך למדני. רוצה לומר מכל החסדים עשה עמי החסד הזה אשר תלמדני חוקיך:

אבן עזרא

למצות: (סא) חבלי, עוֹדְנִי. אין לו ריע, והאומר שהוא מגזרת יאכל עד (כראשית מט כז) אין לו טעם, וטעמו אם אחזוני תכלים כחבלי רשעים שהם

רד"ק

התעצלתי בהם: (סא) עוֹדְנִי. שללוני, מן יאכל עד (כראשית מט כז). כלומר כאילו שללו נפשי מרוב חבלים שנתנו בי, ועם כל זה תורתך לא שכחתי: (סב) חֲצוֹת לַיְלָה. אעור משנתי ואקום ממתני להודות לך על המשפטים שנתת לי כי הם צדיקים, ואחבר בענין זה

מדרשי חז"ל

חשכתי מתן שכרן של מצות והפסדן של עבדות, ואשיבה רגלי אל ערותיך. רבי מנחם חתניה רוכי אלעזר בר חנינא אמר: חשכתי מה שכחתי לנו בתורה אם בחקתי תלכו, מה כתוב תמן ונתתי שלום בארץ. רבי אחא בריה דרבי חייה בר אבא אמר: חשכתי ברכות מאלף עד תי"ו. (ילקוט"ש).

(סב) חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ וגו'. אמר רב אמי אמר רבי יהושע בן לוי, כתוב אחד אומר חצות לילה אקום להודות לך, וכתוב אחד אומר קרמו עיני אשמורות הא כיצד, ארבע משמרות הוי הלילה. ודרו בפלגא דליליא הוה קאי מאורתא הוה קאי, דכתיב קרמתי בנשף ואשועה, אמר רב אושעיא אמר רבי אחא הכי קאמר (דוד) מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה. רבי זירא אמר: עד חצות לילה היה מתנמנם כסוס מכאן ואילך היה מתגבר כארי. רב אשי אמר: עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות. (ברכות ג:).

חשכתי מתן שכרן של מצות והפסדן של עבדות, ואשיבה רגלי אל ערותיך. רבי מנחם חתניה רוכי אלעזר בר חנינא אמר: חשכתי מה שכחתי לנו בתורה אם בחקתי תלכו, מה כתוב תמן ונתתי שלום בארץ. רבי אחא בריה דרבי חייה בר אבא אמר: חשכתי ברכות מאלף עד תי"ו. (ילקוט"ש).

(סב) חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ וגו'. אמר רב אמי אמר רבי יהושע בן לוי, כתוב אחד אומר חצות לילה אקום להודות לך, וכתוב אחד אומר קרמו עיני אשמורות הא כיצד, ארבע משמרות הוי הלילה. ודרו בפלגא דליליא הוה קאי מאורתא הוה קאי, דכתיב קרמתי בנשף ואשועה, אמר רב אושעיא אמר רבי אחא הכי קאמר (דוד) מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה. רבי זירא אמר: עד חצות לילה היה מתנמנם כסוס מכאן ואילך היה מתגבר כארי. רב אשי אמר: עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות. (ברכות ג:).

סא סיעת רשיעיא אהפנשו עלי אוריתך לא אתנשיתי: סב בפלגות ליליא אקום לשפחא קדמך מטול דיני צדקך: סג חברא אנא לכל ודחלו מנד ולגטרי פקודיך: סד חבך " "

סא טוב עשית עם עבדך יהוה כדברך: דסו טוב טעם ודעת למדני פי במצותיך - האמנתי: סו טרם אענה אני שנג ועתה אמרתך שמרתי: סח טוב אתה ומטיב למדני חקיך: סט טפלו עלי שקר זדים אני את ומטיב אלף יתי גורתך: סז חברו עלי שקרא ודוניז אנא בכל לבא אטור פקודיך:

רש"י

סו, כך חיצונו מנחם. יש לפתחו לשון עוד, כלומר נוספו ורבו עלי: (סו) טרם אענה. אותך זמנתיך, טרם הגייתי זהם צנתי מדרשות אני שנג זהם וטוטל, ועתה משנעניתי זהם תורתך שמרתי, שהמדרש מלמדני לסור מן העצירה, לכן אני מנקה

מצודת ציון

(סו) אענה. מלשון עניו: (סז) טפלו. ענין חבר. כמו ותטפל על עוני (איוב יז י):

ממך טוב טעם ודעת למדני: אענה. לשון שונה והוגה ציט המדרש הוא, כמו טען לשוני אמרתך. וכן יכרח ה' לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב (מלאכי ג יט) ער צדקמים ועונה צדלמדיים: (סז) טפלו עלי שקר. חצרו עלי שקר, וכן ותטפל

אבן עזרא

עמי חקיך למדני: (סח) טוב, עבדך. דבק עם השם כדברך הטוב: (סז) טוב, זה הטוב שאבקש עתה: (סז) טרם. אין צורך לענות כי שנג הייתי בימים עשיתי:

רד"ק

(סח) טוב עשית עם עבדך. הדלילי"ת בשב"א עם האתנחתה שלא כמנהג: כדברך. טעמו דבק עם טוב עשית, וה"א קריאה. כלומר מה שהבטחתי עשית עמי ה: (סז) טוב טעם. שבטעמי התורה ומצות, והם למדני כי האמנתי בהם שאהיה ציותם ושהם משפטי צדקך: (סז) אענה. כמו ויען איוב (איוב ג ז). וענית ואמרת

מדרשי חז"ל

(סח) טוב אתה ומטיב למדני חקיך. חביבה תורה שכששאל דוד לא שאל אלא תורה, שנאמר: טוב אתה וגו'. טובך עדיף על באי עולם, יעדוף טובך עלי ולמדני חקיך שנאמר:

נושאי הפרק

(סח-סז) בקשה לידיעת התורה מאת ה' הטוב. (סז-עב) על אף היסורין, התורה חשובה יותר.

תהלים קיט

אֲשֶׁר לֹא כְתוּרְתְךָ: פו כָּל־מְצוֹתֶיךָ אֲמוּנָה
שָׁקֵר רַדְפוּנִי עֲזֹרָנִי: פו כָּמַעַט כָּל־נִי בְּאֶרֶץ
וְאֲנִי לֹא־עֹזְבֹתִי פִקְדֶיךָ: פח כַּחֲסֵדְךָ הֵינִי
וְאֲשֶׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ: פ טַמְּ לְעוֹלָם יְהוָה

רש"י
עלך, ואני עמדתי על צוקי, וכן לי קווי רשעים
והס על שקר רדפו לאמרני: שקר רדפוני. לשוא
רדפוני אחי: (פו) כמעט כלוני. כלל הייתי להיה

מצודת ציון
לפני שיחה (לשל טו):

מצודת דוד
שאפול בהם, רוצה לומר יעזו עלי מחשבות רעות:
אשר לא כתורתך. כי התורה אמרה ואהבת לרעך
כמוך. (ויקרא יט טו): (פו) כל מצותך אמונה. כל המצוות הלא
לשקר, כי רוצה לומר אף שהמה אומרים שאני איש עון ופושע רב,
הרע, כי אם לשקר בני, ולכן עזרני להתגבר עוד עליהם: (פו)
כמעט כלוני. רוצה לומר מאד היה הדבר קרוב: ואני לא עזבתי
פקודיך. רוצה לומר עם כי פעמים רבות הייתי קרוב
למות בידם, ודמם היה לפעמים מטור בידך, עם כל זה לא
עזבתי פקודיך ומנעתי לשלוח יד בהם: (פח) כחסדך, אף
אם אין כי זכות: ואשמרה וגו'. ולא בעבור הנאת עולם הזה:
(פט) לעולם ה'. אתה ה' עד עולם נצב יברך בשמים, רוצה לומר אף אם מערכת השמים
וכסיליהם יורו להרע או להיטיב, הנה גזירת דברך עומדת
בשמים ומכטל הוראתם:

אבן עזרא
העלין כי יפחד מהשיחות: אשר לא כתורתך. שצוית לא
ישפך דם נקי: (פו) כל. הנה מצותיך לעשות אמונה,
והם ירדפו שקר עזרני עליהם: (פז) כמעט. זמן מעט: (פח)
כחסדך. עד היום עמודי: (פט) לעולם, דברך נצב,
גזירותיך עומדים בשמים:

רד"ק
בחיריק השי"ן: (פו) כל. אמר אתה צוית על החלושים
שלא לעשקם ואתה עושה משפטם, כמו שכתבת עושה
משפט גר יתום ואלמנה, אם כן עזרני על הרודפים אותי
בשקר ובחנם: (פז) כמעט. במלות שונות כי כפשע
ביני ובין המתות, שהיה בסכנה קרוב למות: ואני לא
עזבתי פקודיך. כשהיה בידי להמיתם נמנעתי מפני
מצותיך שהזרת על הרציחה, ואף על

מדרשי חז"ל
(פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים. מלאכי השרת
אמרוהו, אימת כעשה שהושלך אברהם לכבשן האש
היו המלאכים מדיינים זה עם זה, מיכאל היה אומר אני
ארד להצילו, גבריאל אומר אני ארד ואצילנו, אמר הקביה
אני ארד ואצילנו שנאמר: אני ה' אשר הוצאתיך מאור
כשדים, ולכני בניו אתם מצילים. כיון שירדו חנניה מישאל

נושאי הפרק
(פט-צא) הבריאה כולה עומדת מכח דבר ה'.
(צב-צז) התורה היא המחיה את האדם ומגינה מהרע.

תרנום

פו כל פקודיך קושטא
על שקרא רדפו יתי
סעדיני: פו כנעיר שציאו
יחי פארעא ואנא לא
שבקית פקודיך: פח ה'ך
חסדך קים יתי ואמור
סהדות פמך: פט לעלמא

(פו) כל מצותיך אמונה. מואטי ולא מואטמ,
והס על שקר רדפו לאמרני: שקר רדפוני. לשוא
רדפוני אחי: (פו) כמעט כלוני. כלל הייתי להיה

מצודת ציון
לפני שיחה (לשל טו):

מצודת דוד
שאפול בהם, רוצה לומר יעזו עלי מחשבות רעות:
אשר לא כתורתך. כי התורה אמרה ואהבת לרעך
כמוך. (ויקרא יט טו): (פו) כל מצותך אמונה. כל המצוות הלא
לשקר, כי רוצה לומר אף שהמה אומרים שאני איש עון ופושע רב,
הרע, כי אם לשקר בני, ולכן עזרני להתגבר עוד עליהם: (פו)
כמעט כלוני. רוצה לומר מאד היה הדבר קרוב: ואני לא עזבתי
פקודיך. רוצה לומר עם כי פעמים רבות הייתי קרוב
למות בידם, ודמם היה לפעמים מטור בידך, עם כל זה לא
עזבתי פקודיך ומנעתי לשלוח יד בהם: (פח) כחסדך, אף
אם אין כי זכות: ואשמרה וגו'. ולא בעבור הנאת עולם הזה:
(פט) לעולם ה'. אתה ה' עד עולם נצב יברך בשמים, רוצה לומר אף אם מערכת השמים
וכסיליהם יורו להרע או להיטיב, הנה גזירת דברך עומדת
בשמים ומכטל הוראתם:

אבן עזרא
העלין כי יפחד מהשיחות: אשר לא כתורתך. שצוית לא
ישפך דם נקי: (פו) כל. הנה מצותיך לעשות אמונה,
והם ירדפו שקר עזרני עליהם: (פז) כמעט. זמן מעט: (פח)
כחסדך. עד היום עמודי: (פט) לעולם, דברך נצב,
גזירותיך עומדים בשמים:

רד"ק
בחיריק השי"ן: (פו) כל. אמר אתה צוית על החלושים
שלא לעשקם ואתה עושה משפטם, כמו שכתבת עושה
משפט גר יתום ואלמנה, אם כן עזרני על הרודפים אותי
בשקר ובחנם: (פז) כמעט. במלות שונות כי כפשע
ביני ובין המתות, שהיה בסכנה קרוב למות: ואני לא
עזבתי פקודיך. כשהיה בידי להמיתם נמנעתי מפני
מצותיך שהזרת על הרציחה, ואף על

מדרשי חז"ל
(פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים. מלאכי השרת
אמרוהו, אימת כעשה שהושלך אברהם לכבשן האש
היו המלאכים מדיינים זה עם זה, מיכאל היה אומר אני
ארד להצילו, גבריאל אומר אני ארד ואצילנו, אמר הקביה
אני ארד ואצילנו שנאמר: אני ה' אשר הוצאתיך מאור
כשדים, ולכני בניו אתם מצילים. כיון שירדו חנניה מישאל

נושאי הפרק
(פט-צא) הבריאה כולה עומדת מכח דבר ה'.
(צב-צז) התורה היא המחיה את האדם ומגינה מהרע.

תרנום

פו יחי לפי דלא מום
פגורתך מן בגלל דלא
אכהת: פא רגנית
לפורקנד נפשי לפתגמד
אוריכות: פב ספו עיני
למימרד למימר אימתי
תנחם יחי: פג ארום
הייתי היך זרנגא דתלי
פקמרא גורתך לא
אתנשיתי: פד פמה יומי
עברך אימתי תעבר

גדרפי דינא: פה פרו לי ודונין שוחן דלא פקדתונן פאוריך:

רש"י
לא יקנה: (פא) בלתי. לוחה: (פב) כלו עיני. לופים ממיד עד כי כלו: (פג) כנאד בקיטור. כנאל של
עור הממיינס נעטן: (פד) מתי תעשה. טלרסה זימי: (פה) פרו לי שיחות. לא כמולה הנאים לפסלני:

מצודת דוד
(פא) תמים. בכונה הגונה לשמה: למען לא אבוש.
כאשר יפקיר אל הידע העלומות: (פא) בלתי. נפשי
תתאוה לחשופתך, כי אקוה לדברך שהבטחת על
הישועה: (פב) כלו עיני. עיני צופים והגם כלים על
איחור אמרת הבטחתך: לאמר. כל אומר אני מתי
תנחם אותי: (פג) פני הייתי. עם כי הייתי כחוש ותש
כח כנאד החלוי בעשן ומתייבש בו, עם כל זה לא שכחתי חוקיך: (פד) כמה. רוצה לומר וכי מרובים המה,
ומתי אם כן תעשה ברודפי משפט, כי פן אמות ולא אראה הנקמה: (פה) פרו לי. הזדים חפרו עלי בורות

אבן עזרא
הנפש אחרי כן הנראה והוא העין וטעם לאמרתך
גזרתך: (פג) כי. כנאד בקיטור בעשן דרך משל,
והנמשל עור בשרו כי הוא יבש: (פד) כמה. ופחד
שימות קודם שיוקם מאיביו: (פה) פרו. קשור בפסוק

רד"ק
יכלו מרוב צפיתם: לאמרתך. להבטחתך לאמר מתי
תנחמי מעוני שהייתי בו: (פג) כי הייתי כנאד
בקיטור. דימה עור בשרו כנאד בעשן שהוא יבש,
ועם כל זה חוקיך לא שכחתי: (פד) כמה ימי. פחד
שימות קודם שיוקם בהם משפט: (פה) כמה. היועצים
לשאלו או לאבשלום עצה רעה כשוחה עמוקה אשר
לא כתודתך שאמרת ולא ישפך דם נקי: שיחות.

מדרשי חז"ל
(פה) פרו לי זדים שיחות וגו'. רכי אבא בר כהנא אמר: להכרית עולל מחוץ לא מבתי כנסיות, ובחורים מרוככות לא

נושאי הפרק
(פא-פג) השתוקקות לישועת ה' ולנחמתו.
(פר-פח) בקשה לעשות משפט לשונאיו ולהצילו מהם.

תהלים קיט

וידעו קרי: וידעי עדותיך: פ יהירלבי תמים
בחקיקך למען לא אבוש: פא בלתי
לתשועתך נפשי לדברך יחלתי: פב כלו
עיני לאמרתך לאמר מתי תנחמני:
פג פני הייתי כנאד בקיטור חקיקך לא
שכחתי: פד כמה ימי עברך מתי תעשה
ברדפי משפטי: פה פרו לי זדים שיחות

גדרפי דינא: פה פרו לי ודונין שוחן דלא פקדתונן פאוריך:

רש"י
לא יקנה: (פא) בלתי. לוחה: (פב) כלו עיני. לופים ממיד עד כי כלו: (פג) כנאד בקיטור. כנאל של
עור הממיינס נעטן: (פד) מתי תעשה. טלרסה זימי: (פה) פרו לי שיחות. לא כמולה הנאים לפסלני:

מצודת דוד
(פא) תמים. בכונה הגונה לשמה: למען לא אבוש.
כאשר יפקיר אל הידע העלומות: (פא) בלתי. נפשי
תתאוה לחשופתך, כי אקוה לדברך שהבטחת על
הישועה: (פב) כלו עיני. עיני צופים והגם כלים על
איחור אמרת הבטחתך: לאמר. כל אומר אני מתי
תנחם אותי: (פג) פני הייתי. עם כי הייתי כחוש ותש
כח כנאד החלוי בעשן ומתייבש בו, עם כל זה לא שכחתי חוקיך: (פד) כמה. רוצה לומר וכי מרובים המה,
ומתי אם כן תעשה ברודפי משפט, כי פן אמות ולא אראה הנקמה: (פה) פרו לי. הזדים חפרו עלי בורות

אבן עזרא
הנפש אחרי כן הנראה והוא העין וטעם לאמרתך
גזרתך: (פג) כי. כנאד בקיטור בעשן דרך משל,
והנמשל עור בשרו כי הוא יבש: (פד) כמה. ופחד
שימות קודם שיוקם מאיביו: (פה) פרו. קשור בפסוק

רד"ק
יכלו מרוב צפיתם: לאמרתך. להבטחתך לאמר מתי
תנחמי מעוני שהייתי בו: (פג) כי הייתי כנאד
בקיטור. דימה עור בשרו כנאד בעשן שהוא יבש,
ועם כל זה חוקיך לא שכחתי: (פד) כמה ימי. פחד
שימות קודם שיוקם בהם משפט: (פה) כמה. היועצים
לשאלו או לאבשלום עצה רעה כשוחה עמוקה אשר
לא כתודתך שאמרת ולא ישפך דם נקי: שיחות.

מדרשי חז"ל
(פה) פרו לי זדים שיחות וגו'. רכי אבא בר כהנא אמר: להכרית עולל מחוץ לא מבתי כנסיות, ובחורים מרוככות לא

נושאי הפרק
(פא-פג) השתוקקות לישועת ה' ולנחמתו.
(פר-פח) בקשה לעשות משפט לשונאיו ולהצילו מהם.

'יהי לבי תמים בחקיק' זה חקת הפסח וחקת פרה אדמה למה ששניהן דומין זה לזה בזה נאמר 'זאת חקת הפסח' ובה נאמר (במדבר יט, ב) 'זאת חקת התורה' ואי אתה יודע איזו חקה גדולה מזו משל לשתי מטונות דומות שהיו מהלכות שתיהן כאחת נראות שוות מי גדולה מזו אותה שחברתה מלזה אותה עד ביתה והולכת אחריה כן בפסח נאמר בו 'חקה' ובפרה נאמר בה 'חקה' ומי גדולה הפרה שאוכלי פסח צריכין לה שנאמר (שם שם, יז) 'ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת' הוי 'כל בן נכר לא יאכל בו'.

L

"בחוקיק" על שתי "החוקות" האמורות. זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה, למה — הושוו כאן שתי אלה, ששניהן דומין זה לזה, כזה נאמר: "זאת חקת הפסח", ובה נאמר: "זאת חקת התורה", שבפסח יש כמה הלכות חקיות בלא טעם, ופרה אדומה הנשחטת ונשרפת לאפר ואפרה ניתן על גבי מים חיים להוות מהם באזוב על כל ארם וכלים שנטמאו בטומאת מת, לטהרם בכך, שכל מצוה זו ומעשיה חק בלא טעם בשכל אנוש, ואי אתה יודע — עדין, מבין שתי "חוקות" אלה — איזו חקה גדולה מזו — בעומק סורה ובכלול אחריה מצוות אחרות, ובהקדים קריאת פרשתה בציבור בשבתות שלפני חודש ניסן (יפ"ח). משל, לשתי מטונות — גבירות נכרות, נשות מלכות — דומות — זו לזו, שהיו מהלכות שתיהן כאחת נראות שוות, ואין אתה יודע להבחין בהילוכן — מי גדולה מזו, אלא בעת פרידתן, אותה שחברתה מלזה אותה עד ביתה והולכת אחריה — שתבוא היא לביתה תחלה, היא גדולה ונכבדה מזו המלוה אותה ואחר כך פונה לה לברה והולכת לביתה, כך, בפסח נאמר בו "חקה" ובפרה נאמר בה "חקה", ושניהם דומים ונראים שוים זה לזה, ומי — משתי החוקות האלה — גדולה, הפרה, שהרי מקדימים לקרוא פרשת "פרה" לפני פרשת "החודש" שבה אמור קרבן פסח, וזו גדולת חקת פרה על גדולת חקת פסח, שאוכלי פסח צריכין לה — לפרה אדומה, שנאמר — בפרשת פרה: "ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת" — כל טמא מת צריך להטהר בהזיית מי אפר שריפת פרה אדומה זה, ורק כך יטהר ויהא כשר וראוי לאכול בכשר קדשי המזבח, וכל הבא לאכול בשר הפסח צריך להקדים הזיית מי אפר הפרה, שסודה רב ונעלם ומצוה כוללת ונצרכת למצוות רבות הנעשות רק בטהרה מטומאת מת, וקיים חוקת הפסח תלוי מעתה בקיום חוקת הפרה, ועל שתיהן אמר רוד: "יהי לבי תמים בחקיק", כאמור, גם בחקה שכולה חק נעלם, וגם במצוה שטעמה ירוע ומובן, כפסח, ויש בה חקה בפרטי הלכותיה ומעשיה (יפ"ח), הוי — אומר, זהו שנאמר כאן בפרשתנו: "זאת חקת הפסח, כל בן נכר לא יאכל בו", מי שלא נטהר כחק הזיית אפר פרה לבוא כקרב חבורת הטהורים אוכלי קדשים, באמונה ועשיית חוקי ה', לא יאכל בפסח.

ג. 'כל בן נכר לא יאכל בו' (וכמפרשים המשייכים פסוק זה שבסוף הסימן הקודם לדרשה זו), ופירושו חכמים משמעות פסוק זה שהוא בא לאסור להאכיל מבשר קרבן הפסח לא לנכרי בלבד אלא אפילו לישראל שהמיר דתו לעבודה זרה, כלומר "שנתנכרו מעשיו לאנשי שבשמים" (רש"י עה"ת כאן,

(תהלים קיט, פ) 'יהי לבי תמים בחקיק' אמר דויד רבון העולם כשאני עוסק בחקיק לא יהא רשות ליצר הרע להציץ בי שנאמר (שם פו, יא) 'הורני ה' דרכך אהלך באמתך' שלא יטעה אותי יצר הרע ואני מתבייש מן הצדיקים ועוד שמתוך שהוא מטעה אותי אני מונע עצמי מדברי תורה ואני בא להשמיע תלמודי לפניך וקטנים ממני הם משיבין ואומרין אינו כן ואני מתבייש אלא עשה לבי אחד כדי שיהא עוסק בתורה בתמות הדא הוא דכתיב 'יהי לבי תמים בחקיק למען לא אבוש'. אדבר אחר

מסורת המדרש
ב. יהי לבי תמים
בחוקיק אמר דוד וכו'
ראה שריש קיט (סוף -
דוד)

וכמה הלכות "חוקיות" שאין להן טעם, ונאמר בו "זאת חקת", ואחת ממצות הפסח היא שנכרי וטמא- מת שלא הוזה עליו מאפר פרה אדומה אינו אוכל מבשר הפסח, בפסח דורות, ולכן אנו קוראים בשבת שלפני פרשת החודש, בהכנס חודש ניסן, שבה דיני קרבן הפסח, את פרשת פרה אדומה, וכן בה בלבד מצאנו נאמר "זאת חקת", שנאמר בה (במדבר יט, ב): "זאת חקת התורה", וכן בפרשת הזאתה על כלים טמאים הבאים ליד ישראל משלל מלחמה נאמר (שם לא, כא): "זאת חקת התורה", ולא מצאנו עוד "זאת חוקת" בשום מקרא אחר שבכתבי הקודש, אלא על שתי חוקות אלה, פסח ופרה, ודרוש, זהו שאמר הכתוב — שאמר דוד לפני הקב"ה: "יהי לבי תמים בחקיק למען לא אבוש", שכך — אמר דוד: רבון העולם, כשאני עוסק בחקיק — בלימוד מצוותיך החוקיים, שאין להם טעם בשכל אנוש, אלא כגוירות ה' (יפ"ח), שיש ללומדם ולעשותם בלב תמים, או בעסקי בלימוד התורה בכל מצוותיה ודרכיה (רז"י) — לא יהא רשות ליצר הרע להציץ בי — ולבלבל דעתי ברעות רעות של הרהורי ערעורים על מצוות וחוקי ה' שלא יהא לבי שלם, ח"ו (ועי הערות). עם מצוות ה', או שיבלבל היצר דעתי במחשבות מחוץ לרברי התורה שאני עסוק בהם, אלא יהא לבי שלם וחס עם התורה שאני עוסק בה, באמונה שלימה בחוקיה ומצוותיה ודרכיה, וזהו — שנאמר — בדברי דוד אל ה', בכתוב אחר: "הורני ה' דרכך, אהלך באמתך, יחד לבני ליראה שמך", בלב אחד ושלם ביראתך הדריכני ללכת בדרכך דרך האמת, וכמו שאמר בכתוב הראשון הנדרש כאן: "יהי לבי תמים בחוקיק", ואמר שם עוד: "למען לא אבוש" — שלא יטעה אותי יצר הרע — בדעות רעות, כאמור, ואני מתבייש — בכך לבסוף — מן הצדיקים — העושים דבר ה' באמונה שלימה, ועוד, שמתוך שהוא מטעה אותי — בדעות כוזבות (כיפ"ת הני"ט), או במחשבות של הבל מחוץ לדברי תורה — אני מונע עצמי מדברי תורה, מתוך זלזול בערכם, ח"ו (כיפ"ת), או מתוך קושי הכנת הלב (=ריכוז מחשבה) להבין ולזכור אל נכון (כרז"י), ואני בא להשמיע תלמודי לפניך — בפני שומעי דברי — וקטנים ממני, הם משיבין ואומרין — לי: רבר ההלכה הזו וטעמה שאתה אומר — אינו כן, ואני מתבייש, על כן אני מבקש ממך על הרוב גם מפני כושה זו, שלא יחלוק היצר הרע את לבי, אלא עשה לבי אחד, שלם ותמים בדעה ומחשבה אחת, כדי שיהא עוסק בתורה בתמות, בדעה צלולה ואמונה ברורה ושלימה, הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב, כאן: "יהי לבי תמים בחקיק למען לא אבוש", וזהו לפשוטו של מקרא זה.

דבר אחר: "יהי לבי תמים בחקיק", ודרוש לגבי הכתוב האמור בפרשתנו זו, את תיבת

הטומאה ושמתקנת פגם המוח ומחי' בחיות חלקית, וזה הוא פירוש אמרס ז"ל אמר הקב"ה חוקה חקמתי גזירה גזרתי אין אתה רשאי לעבור על גזירותי דכתיב זאת חוקת התורה, היינו המאמר מהשי"ח הוא המטהר, שכשאתה מאמין כי דברי הקב"ה א"ס ב"ה אי אפשר להשיגם ואין לך רשות להרהר אחריהם, ואתה מאמין באמונה שלימה בהם צלי נטי' ימין ושמאל ח"ו, אז האמונה במאמר השי"ח היא הטהרה האמיתית. כן נזכה ע"י האמונה שלנו לטהרת הלב והמוח לזכות להכנה על חג הקדוש הצע"ל. (ע"כ מכת"ק):

וזה הוא המכוון ממאמרו"ל במדרש חו"ט (שהש"ר ב', י') משל לאחד שלקה צרגליו וחזר על כל הרופאים להתרפאות ולא נתרפא וצא אחד ואמר לו וכו' טפול לך גללי בהמה ותתרפא, היינו ע"י שאדם פוגם באמונה שהיא העיקר יסוד הישראלי נקרא חלה צרגליו, רגלים נקראו בחכמת האמת נלח והוד תרין ירכין קשוע, שהם מרומזים לאמונה כמבואר בשה"ק, וגודע דהרגלים המה המוליכין את האדם והמה יסוד להגוף שהגוף נבנה עליהם, וקושטא קאי (שבת ק"ד). היינו שאמת הוא המעמיד הגוף ועומד על עמדו, ולהיפוך השקר אין לו רגלים, ואיבו אמת ואיבי אמונה, ואין שום רפואה לזה רק לטפול לו גללי בהמה, היינו לידע כי הוא נזער מדעת ובהמות הייתי עמך, ויאמין באמונה פשוטה בלי התבוננות יתירה, צחי' פחי' יאמין לכל דבר (משלי י"ד, ט"ו) ואל יאמר שחכם וכן חכם הוא, ואל יתחכם ביותר [לאז אפ' דיינע חכמות, זייא נישט זא קלוג], וזו היתה מדתו של דהע"ה להחזיק עצמו לזכר ולבהמה, ולהאמין באמונה פשוטה, וכמו"ש הבעש"ט הק' קודם פטירתו [אני מניח כל השגות שהשגתי איך צין אנאהר און גלייב"ן]. חש"ה (קהלת ז', כ"ג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, ודמו"ל (צמ"ר י"ט, ג', ומד"ס תקת ו') על פרה אדומה, היינו כשאמרתי אחכמה, שאני מתשבצ בדעתי שאני חכם

אזי רחוקה היא ממנו, וכשהיא רחוקה ממני, ואני יודע שאני רחוק אזי אחכמה, וע"י שידע שהוא מרוחק מהחכמה ומהשי"ח עי"ז נעשה מקורב, אבל מי שיאמר שהוא לדיק הוא רחוק ושוטה, וכמו שאמרו ז"ל (ע' פקחים ס"ו: ואבות פ"ד מ"ז) כל גאה שוטה, וכמו"ש בכתבי האר"י ז"ל כי המתגאה פוגם צמות, היינו צו"ד ה"א שהם מוחזין עילאין חכמה וצינה, ומפגם המוח צא לידי פגם הצרות, כמאמרו"ל (סוטה ד': ע"ט) כל המתגאה לסוף נכשל בצ"א, וע"י אפר פרה שהוא רומז להכנעה יתירה צחי' ואנכי עפר ואפר וזכה לצוא למדת אמת ואמונה, ומתקן פגמו צמות שהיא חכמה, כי האמונה וחכמה ממקום אחד יהלכו וכנ"ל צ"ש הרמב"ן ז"ל:

אבזה מצואר מאמרס ז"ל (שמו"ר י"ט, ב', ע"ט) יהי לבי תמים בחוקיך (תהלים קי"ט, פ') זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה למה ששניהם דומין בזה נאמר (שמות י"ב, מ"ג) ואת חקת הפסח וזוה נאמר (צמדבר י"ט, ב') ואת חקת התורה משל לבי מטרוניות שהי' מהלכות שחיהן כחמת נראות שוות מי גדולה מזו אותה שחברתה מלוה אותה לחון ציתה והולכת אחרי' גדולה יותר כך פרה גדולה שאוכלי פסח צריכין לה, היינו שא"א לזכות לפסח צומן שצהמ"ק הי' קיים בלתי טהרת מי טטאת, היינו להאמין באמונה פשוטה, כדי לטהר המוח מכל פגמין ולצוא לידי הכנעה האמיתית, ואז נוכל להרגיש עריצות נעימות הפסח, ועתה צעוה"ר המלה היא במקום פסח קורין מקודס פ' פרה לכוונה הנ"ל, והנה נודע מחכמי האמת כי הד' מיני ציטול הם נגד ד' יסודות, היינו ציטול בלב, שריפה, חורה לרות, ומטיל לים, הם כנגד ד' יסודות, שריפה היא כנגד יסוד האש, ציטול בלב שמישים החמץ כעפרא דארעא הוא כנגד יסוד העפר, זורה לרות היא כנגד יסוד הרוח, ומטיל לים היא נגד יסוד המים, והד' פרשיות המה ג"כ נגד ד' יסודות, שקלים היא

ז רבינו
האמונה
די חיות
ל הגוף
ה נטהר
זה הוא
שפחה
זינויות
ז כאלה
צין של
נו דברי
ז רבי"ן
יום כו'
מא ולא
הקב"ה
לעבור
חוקת
יצ להם
קושיא,
מאתנו
על מה
והורים,
האיש
ה טמא
חטאיו
המקצב
מני אז
המת
הרעות
ז אינם
א ב"ה
שחקק
ז טעם
ואמינים
שפילים
שדומה

היא לתקן יסוד האש, וכמאמר חז"ל (תוס' מנחות כ"ט. ד"ה שלשה, בשם מדרש, והוא במד"ת מש"א ט') כמין מטבע של אש הראה לו הקב"ה למשה וא"ל כזה יתנו, וזה שיהי' לבו צוער כאש לעבודתו יתברך ושיזכור תמיד בניצון אחד שהוא חלק הקב"ה שנאמר (דברים ד', כ"ד) אש אוכלת, וזכור היא נגד יסוד המים, שכל המאורות נצמחים ונבאים מיסוד המים, וכמו"ש חז"ל (מד"ת חלא ט') אשר קרן אשר עימאך, וזש"א לשון קרן ע"ש יסוד המים שהוא קר, ופרה היא נגד יסוד העפר, וכמו"ש"ה (בראשית י"ח, כ"ז) ואנכי עפר ואפר, וכמאמר חז"ל (סוטה ט"ז.) מנינו אפר שקרוי עפר, וכמאמר חז"ל (ב"ר י"ט) היא עפר והיא אפר, חדש היא כנגד יסוד הרוח, וכמו"ש (תהלים נ"א, י"ג) ורוח נכון חדש בקרבי, וכמו"ש"ה (יחזקאל ל"א, כ"ו) ורוח חדשה אתן בקרבכם.

וזה ציבור אמרם ז"ל (צירושלמי מגילה פ"ג ה"ה. והוצא ברש"י ז"ל מגילה כ"ט. ד"ה ברביעית) א"ר חמא בדין הוא שיקדים פ' החודש לפ' פרה שהרי צאחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה ומפני מה הקדימוהו שהיא טהרתן של ישראל, ומכוון מהירוש' הוא אחד עם דברי המדרש (שמו"ר י"ט, ב') הנ"ל, וטהרתן של ישראל ר"ל מלה"כ (שמות כ"ד, י') כעצם השמים לטהר, השבת מטהרו (תהלים פ"ט, מ"ה) והיינו זכות והארה של ישראל, ר"ל שע"י גדול הכנעה הוא זוכה לאור המוה"ק, וכמו דאיתא (זה"ק ח"ג רכ"ד:) לב נשבר וגו' לא תצוה (תהלים נ"א, י"ט) כגוונא דכלי חרס דאיחמר בהון (כלים פ"ב מ"א) נשברו טהרו, וכמו"ש ז"ל (שם) שצרתן זו היא טהרתן, וע"י שצרת הלב זוכה ללב טהור, שהוא בעיניו כאפס וכאין, ואפי' ידמה לו שיש בו מעלה עכ"ז כשיתבונן היטב ימנא כי לא עשה מאומה, וכמו"ש הר"ר מיכלי זללנה"ה עה"פ (ויקרא א', ו') והפשיט את העולה, היינו המעלה שנדמה לו שיש בו ינתח אותה לנחמ', היינו שיתבונן היטב על כל דבר צפרטות ויראה שלא פעל עדיין

מאומה ולא קיים אפי' מצוה אחת כתיקונה, ועי"ז רוח חדשה אתן בקרבכם, כי לא יוכל להיות לובש צורה חדשה רק אם פושט צורה הישנה, כמו שאם ירצה לעשות מכלי מתכות כלי אחר צריכין להתיכה כולה ואז נוכל לעשות ממנה כלי חדש, וע"י שקדמה פרה, שהיא עפר ואפר וכנ"ל, וע"י שמכניע א"ע ומשליך כל השטותים מעליו ופושט צורה הישנה, יוכל לזכות לחדש שהיא רוח חדשה. וכסדר הכתוב לב טהור צרא לי אלקים ואח"כ ורוח נכון חדש בקרבי, שלא תתכן הרוח חדשה כ"א ע"י שקדמה לה הטהרה, וכמו"ש ז"ל (ר"ה ט"ז.) חייב אדם לטהר א"ע ברגל, ובחודש שאז התחלת המחשבות אורות הרגל צריך להקדים הטהרה שהיא אפר פרה, וכמו"ש המגיד הק' ממצעזריטש ז"ל האיך מחפשים אש בצפר [צל"א] ויא געפונט מען פייער אין אש], ומרומו להנ"ל שאפר פרה היא הכנה לקבל התלהבות רשפי אש שלהבת השם ואורות הרגל, וזה מצוה המדרש הנ"ל מי גדולה מזו וכו' שאוכלי פסח צריכין לה, היינו שאפר פרה שהיא הכנעה היא הכנה לקדושת הרגל, והי' ראוי לקרות פרה קודם פסח, אך לטעם הנ"ל שצריך להקדים לב טהור לרוח חדשה, וז"ש (פסחים ו'). שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום, שע"י קריאת פ' פרה יוכל לזכות ולהרגיש באורות הקדושות של היו"ט הצעל"ט:

[ב] זאת חקת התורה (במדבר י"ט, ב') פירש"י לפי שהשטן ואו"ה מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב זה חוקה גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחרי', ומפרשי התורה הקשו שבכמה מקומות כתוב חוקה כמו (שמות י"ב, מ"ג) זאת חוקת הפסח ורש"י לא פירש כן, עיי"ש במירוניהם הקדושים. ואולי י"ל בפשיטות שרש"י ז"ל מדייק על חיבת לאמר השני שהוא מיותר, וצריך לזיין צוה"ל זאת חוקת התורה וגו', ומדייק רש"י הקדוש על חיבת לאמור השני שהוא כמיותר, לכך

לכך להשווה הזאת טעם להרי טעם אנו טעם מהח שהי' רק ומסו כאן שגד [ג]

ר' פרה לשמו הוא שם הזה

[א] ופירה המש רש"י דבר שם

ישמח

פ' פרה

ישראל

נב 103

לך פירש"י שהקב"ה צוה לנו עם סגולתו להשיב להשטן ואוה"ע, שמונין אותנו בשאלתם מה המלוא הזאת ומה טעם יש בה, שאין לנו יודעים שום טעם רק שכן גזרה חכמתו ית', ואין לנו רשות להרהר אחרי דברי הקב"ה חלילה רק מחוייבים אנחנו להאמין במצות ד' אף גם אם לא נדע שום טעם, וצוה התשובה יסחם פי השטן ואוה"ע, כי אמונה הוא חוק ולא יעבור ואין כוחם להשיב לנו בחקירות וקושיות, כמוצא בספר אור החיים מהחסידי ר' יוסף יעב"ץ ז"ל (פ"ב) כי צימי השמד שהי' צימי קדם אותן האנשים שלא הלכו בחקירות רק באמונה פשוטה נשאר במונתם בשלימות ומסרו נפשם על קידוש שמו ית', וזה הוא שכתוב כאן חוקה לאמר להשטן ואוה"ע שהוא חוקה מבלי שזדע לנו טעמה, ודבר הזה בעלמה היא הטוהרה כנ"ל במאמרנו הקדום:

[ג] הג'ה ברושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) מדמה ענין הד' כוסות לד' פרשיות, שנתן ר' לוי סימן על מה דאמר אין מפסיקין בין פרה לחודש וסימנך בין הכוסות האלו אם רצה לשמות ישמה בין שלשי לרביעי לא ישמה. והענין הוא עפ"ד המקובלים ז"ל שהד' כוסות הם כנגד שם הוי', וד' פרשיות הם ג"כ מחאימים לענין הזה לשם הוי', פרשת שקלים הוא כנגד יו"ד שהיא

חכמה, וזכור הוא כנגד ה"א ראשונה, ופרה הוא כנגד וי"ו, וכמו"ש חז"ל (צוה"ק ח"ג ב'). ונחתם לי אוח אמת (יהושע ב', י"ב) דא אוח וי"ו, וכמו"ש (מיכה ז', כ') תמן אמת ליעקב, וע"י ההכנעה זוכין להתקרב למדת האמת ויתעורר החלק יעקב שבלב ונפש איש ישראל, וע"י גאווה שהיא שקר, כי צמה יתגאה האדם קרוץ מחומר, ואף אם עובד השי"ת הנה אם הוא קרוץ למידת האמת יודע כי אין זה רק מעור ד', ולכן ע"י גאווה ר"ל שפגם צמות נכשל בתאוה ר"ל וכמאחז"ל (סוטה ד'), וע"י אפר פרה שרומז להכנעה והוא כנגד וי"ו שהוא אמת היפוך הגאווה שהוא שקר וכה ע"י לזטל רוח חמדה, וגם מכפר על ע"ז וכנ"ל, שע"י ההכנעה שהיא היפך הגיאאות רח"ל שהוא כעובד ע"ז וזנות כמאז"ל (שם) ולכן ע"י ההכנעה מתקנין חטא ע"ז, ולכן בין פרה לחודש לא יפסיקו כמאז"ל (ברכות י"ב: ע"ש) ולא תתורו אחרי לבבכם (במדבר ט"ו, ל"ט) זו מנינה ואחרי עיניכם זו זנות, ולכן אחר זכור ופרה, שזכור הוא נגד מים שמצטל תאוה וכנ"ל והיא כנגד ה"א ראשונה שהיא צנה ופרה שמכפרת על חטא ע"ז והוא כנגד וי"ו שהוא חפארת ומתקרב למידת האמת, הוא מוכן לחודש שהוא רוח נכון חדש בקרבנו. הש"י יזכו לרות חדשה:

ג, ועי"ז
 ית לובש
 ה, כמו
 לריבין
 י חדש,
 וכנ"ל,
 מעליו
 יא רוח
 אלקים
 ן הרוח
 "ש ז"ל
 ובחודש
 להקדים
 ד הק'
 [בל"א
 להניל
 ופי אם
 המדרש
 לריבין
 הכנה
 פסק,
 לרות
 בהלכות
 פרה
 היו"ט

פרשת ויקהל

שבת אל תדחה מפני כל אכין ורקין מיעוטין למעט שבת ממלאכת משכן, והרמב"ן הק' (שם) כי לפי מדרש רבותינו באכין ורקין ימעט בשמירת השבת, כי המיעוטים אללם בכל מקום ימעטו בדבר המנו' בו, ואם תדרוש המיעוט בענין מלאכת המשכן יהי מותר לעשותם בשבת, שמשמעות המיעוט היא בשבת ולא חוץ ממנו, וביאור הענין הוא

[א] ששבת ימים מעשה מלאכה וציוס השביעי יהי לכס קודש וגו' (ל"ה, ב') ופירש"י ז"ל הקדים להם אזוהרת שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דומה את השבת. וביאור דברי רש"י ז"ל עפ"ד"כ (שמות ל"א, י"ג) ואתה דבר אל בני"ך אף את שבתותי תשמרו, ופירש"י ז"ל שם אעפ"י שמהי רדופין ורזיזין ברחות המלאכה

פירש"י
 ישראל
 לפיכך
 רשות
 שבת
 מ"ג)
 עי"ש
 שרש"י
 מותר,
 מדייק
 מותר,